

Uppsats/Examensarbete: Masteruppsats 30 hp
Program och/eller kurs: Fornkyrkoslaviska SL2204
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Vt/2019
Handledare: Antoaneta Andonova Granberg
Examinator: Svetlana Polsky
Nyckelord: Kroatiska glagolitiska missalen, fornkyrkoslaviska, prefation,
Croatian glagolitical missals, old church slavonic, preface

Abstract

The thesis analyzes the text and the melodies in the preface of ordinary Sundays, holidays and weekdays in croatian glagolitic missals from 1631, 1706, 1741, 1893, 1914 and 1927 with the purpose to examine if the translation and its melodies follow the melodies in the roman missal – Missale Romanum.

To find an answer to the question the musical notes in Missale Romanum and the Croatian missals are transcribed into numbers where each note has a numerical value so it can be compared easily by readers lacking the reading skills of Gregorian square notes. In the thesis melodic differences between the Croatian missals are also analyzed examining the possibility that the main accent in the words might influence the movement of the melodies which is the second purpose of the thesis. The third purpose of the thesis is to examine and compare the Church Slavonic language in the Croatian missals to the latin language of Missale Romanum with the intention to find possible compromises in the translation to make it easier to set to music.

The conclusion of the thesis is that the analyzed melodies in the croatian missals are the same melodies as in Missale Romanum. The Church Slavonic translation is grammatically and syntactically very close to the latin language. It is however not possible to conclude if the translation is made with the purpose of making it easier to set to music. The conclusion of the analyze of main accents neither confirms nor contradicts the possibility of influencing the movement of the melodies in the Croatian missals. Further research is necessary to find a possible answer to that question.

Förord

Idén till denna uppsats har i grunden sitt ursprung i samtal med min handledare Antoaneta Granberg för tre år sedan där hon föreslog att jag skulle kombinera mina kunskaper i musik med fornkyrkoslaviskan. Föga kunde jag då ana att detta skulle leda till att jag i oktober 2018 kom att vistas i fem veckor vid Staroslavenski Institut i Zagreb för att studera den kroatiska recentionen av kyrkoslaviskan och lära mig det glagolitiska alfabetet. Där hade jag tillfälle att lära känna många framstående forskare inom den kroatiska kyrkoslaviskan som aldrig verkade bli störda av att jag ständigt knackade på deras dörrar med mina nyfikna frågor. Institutets prefekt Vida Vukoja möjliggjorde min vistelse vid institutet och löste många praktiska detaljer kring detta. Ivan Botica som är docent och historiker vid Staroslavenski Institut var den mest entusiasmerande och pådrivande faktorn till att jag valde att skriva en uppsats om musiken i kroatiska glagolitiska missalen. Hans historiska kunskaper och inte minst kunskaper om var jag skulle hitta material till min uppsats var ovärderliga. Ett stort tack vill jag rikta till institutets professor Milan Mihaljević som har granskat och rättat de morfologiska analyserna i uppsatsen under min vistelse i Zagreb och outtröttligt svarat på mängder av mina frågor. Inte minst vill jag rikta ett särskilt tack till institutets bibliotekarie Blanka Ceković som alltid fanns till hands när jag behövde hitta material till mina studier.

Ivan Kovačić

Innehållsförteckning

Förkortningar som används i den morfologiska analysen	1
1. Inledning	2
1.1. Syfte.....	2
1.2. Forskningsfrågor.....	2
1.3. Val av källmaterial.....	3
1.4. Metod.....	4
2. Kort historik och förklaring av terminologi	6
2.1. Den kroatiska kyrkoslaviskans historia.....	6
2.2. Kyrkoslaviskan enligt den kroatiska recentionen i jämförelse med fornkyrkoslaviskan.....	8
2.3. Förklaring av katolsk terminologi som används i uppsatsen.....	9
2.4. Förklaring av transkriberad notskrift och musikalisk terminologi som används i uppsatsen.....	10
3. Analys - inledning	13
3.1. Språklig analys – Inledningsprefationen.....	15
3.1.1. Slutsatser – Språklig analys av inledningsprefationen.....	25
3.2. Språklig analys – Prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	26
3.2.1. Slutsatser – Språklig analys av prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	43
3.3. Musikalisk analys - Solemn inledningsprefation.....	45
3.3.1. Slutsatser - Musikalisk analys, solemninledningsprefation.....	50
3.4. Musikalisk analys - Ferial inledningsprefation.....	51
3.4.1. Slutsatser - Musikalisk analys, ferial inledningsprefation.....	56
3.5. Musikalisk analys - Solemn prefation för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	57
3.5.1. Slutsatser - Musikalisk analys av den solemna prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	65
3.6. Musikalisk analys - Ferial prefation för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	66
3.6.1. Slutsatser - Musikalisk analys av den feriala prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar.....	73
4. Sammanfattande slutsatser och diskussion	75
Referenslista	77
Handskrivna primärkällor	78
Bilaga 1	79
Bilaga 2	81

Förkortningar som används i den morfologiska analysen

Abl – ablativ
Ack – ackusativ
Adj – adjektiv
Adv – adverb
akt – aktiv
best – bestämd
Dat – dativ
def – definitiv
F – femininum
Gen – genitiv
Konj – konjunktion
Ind – indikativ
Inf – infinitiv
Instr – instrumentalis
inter – interrogativt
Lok – lokativ
M – maskulinum
N – neutrum
Nom – nominativ
part – particip
Pers – personlig
pl – plural
Poss – possessivt
Prep – preposition
Pres – presens
Pron – pronomen
Refl – reflexivt
Rel – relativt
S – substantiv
sg – singularis
tot – totalt
V – verb
Vok - vokativ

1. Inledning

Kroatien har sedan början av medeltiden tillhört den romersk-katolska kyrkan där delar av landet har haft en unik dispens från Rom att fira den katolska mässan på kyrkoslaviska förutsatt att mässan firas enligt den romersk-katolska mässordningen. Redan på 800-talet kom Kroatien i kontakt med fornkyrkoslaviskan och det glagolitiska alfabetet. Både kyrkoslaviskan och det glagolitiska alfabetet användes aktivt fram till 1800-talet inom kyrkan främst i missalen (böcker som innehåller mässans samtliga läsningar och böner) och brevriarier (böcker som innehåller tidegärdsbönerna och läsningarna för präster och ordensfolk under kyrkoåret).

Denna uppsats är tvärvetenskaplig där både musiken och språket i den mest använda prefationsbönen (som inleder den eukaristiska delen av den katolska liturgin) i kroatiska kyrkoslaviska missalen från de senaste 400 åren kommer att undersökas mot Missale Romanum som sedan medeltiden har varit den romersk-katolska kyrkans missale världen över där mässan har firats enligt den romerska riterna på latin.

Detta är ett ämne av stort intresse då det inte existerar någon som helst forskning kring detta. Det finns forskning som tydligt bevisar att de kroatiska glagolitiska missalerna från medeltiden fram till 1900-talet är desamma som i Missale Romanum innehållsmässigt. Den kyrkoslaviska översättningen stämmer väl överens med de latinska originaltexterna. Däremot har ingen ännu undersökt samstämmigheten med musiken i de kroatiska missalerna mot det romerska. Den musikvetenskapliga forskningen har under 1900-talet gjort omfattande kartläggningar i byar i Kroatien där så kallad glagolitisk sång på kyrkoslaviska fortfarande förekom. Det mesta av musiken liknar mer den ortodoxa musiken som sjungs i slaviskspråkiga länder än den romerska. Av denna orsak är det av intresse att se huruvida melodierna i de kroatiska missalerna är desamma som i de romerska.

1.1. Syfte

Uppsatsens syfte är att språkligt och musikaliskt undersöka inledningsprefationen (som alltid inleder prefationsbönen) och prefationsbönen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i sex kroatiska glagolitiska missalen från år 1631, 1706, 1741, 1893, 1914 och 1927 mot det romerska missalet Missale Romanum skrivet på latin. Undersökningen går ut på att försöka ta reda på om texten och musiken i de kroatiska missalerna överensstämmer med vad som står skrivet i Missale Romanum.

Att undersöka all musik i ett missale skulle bli alltför omfattande kvantitativt för en masteruppsats. Därför har valet fallit på den mest använda av de idag existerande 16 prefationsbönerna samt inledningsprefationen som föregår alla prefationsböner oavsett vilken högtid eller veckodag det rör sig om. Prefationsbönen är dessutom en del av den eukaristiska delen av en mässa som utgör själva kärnan i liturgin.

1.2. Forskningsfrågor

Samtliga av uppsatsens frågor kommer att ha inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar som undersökningsobjekt. De frågor uppsatsen kommer försöka svara på är följande:

- 1) Är musiken i inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar densamma i de nämnda kroatiska missalena som i Missale Romanum?
- 2) Påverkar huvudbetoningar i ordens stavelser i de kroatiska missalena melodins riktningar?
- 3) I hur hög grad stämmer de översatta texterna i inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i de kroatiska missalena med originaltexterna i Missale Romanum språkligt grammatiskt och syntaktiskt?

Orsaken till att det är just dessa tre frågor som ställs är att det alltid förekommer kompromisser mellan musik och språk när en sång översätts till ett annat språk. Den som både översätter och tonsätter en sång kan välja att prioritera språket först och göra en så lik översättning som möjligt och därefter anpassa melodierna efter den genomförda översättningen. Samtidigt finns det mängder med exempel genom historien där betydande avvikelser förekommer språkligt för att översättaren och tonsättaren har valt att prioritera melodiernas rörelse och rytm¹. Huvudbetoningarna i de översatta orden är också av betydelse att undersöka då det är naturligt att den som tonsätter de översatta orden så långt som möjligt även tar hänsyn till detta för att få till ett naturligt flyt i melodierna.

1.3. Val av källmaterial

De kroatiska missalena som ska undersökas är från 1631, 1706, 1741, 1893, 1914 och 1927. Missalet från 1914 är en kraftigt förkortad variant som bara innehåller de av prästen sjungna delarna i mässan men kommer att ingå i undersökningen då den är skriven av samma författare som har skrivit missalet från 1927, Josef Vajs. Av intresse är även att noterna i missalet från 1927 inte är skrivna av Vajs, utan av hans prästkollega Anselmo Sedláček. De fyra första missalena är skrivna på kroatisk kyrkoslaviska med glagolitisk skrift medan de två sista missalena är skrivna på kroatisk kyrkoslaviska med latinsk skrift.

Valet av dessa kroatiska missalen beror på att de är sin tids representanter för den kroatiska kyrkoslaviskan men även de enda missalena från sin tid. De kyrkoslaviska missalena förnyades och uppdaterades inte med korta mellanrum. Det publicerades på sin höjd två missalen under en hundraårsperiod. De sex missalena går under följande namn:

- *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povelieniem S.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate, iussu S.D.N. Urbani Octavi editum* från 1631 av Rafael Levaković.
- *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povoleniem P.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu S.D.N. Urbani Octavi editum* från 1706 av Ivan Paštrić.
- *Missalь rimskij slavenskimь êzykom' povelieniem P.G.N. papy Urbana Osmago izdanь - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu ss. d. n. papae Urbani Octavi editum* från 1741 av Matej Karaman.

¹ I Bilaga 2 presenteras ett representativt exempel på en sång komponerad av Béla Bartók där språkliga kompromisser förekommer i översättningen med avsikten att följa originalets melodi fullt ut.

- *Rimski Misalъ slavѣnskimiъ ezikomъ prѣsv. G.N. Urbana papi VIII povelѣniemъ izdanъ – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentii restitutum S. Pii V pontificis maximi jussu editum Clementis VIII, Urbani VIII et Leonis XIII* från 1893 av Dragutin Parčić
- *Pĕnije Rimskago Misala po izdanju Vatikanskomu* från 1914 av Josef Vajs.
- *Rimski Misal slověnskimiъ jezikomъ prѣsv. G. N. Urbana Papi VIII povelĕnjem izdan – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentini restitutum S. Pii V Pontificatus Maximi iussu editum a Pio X reformatum et SSMI D. N. Pii XI auctoritate Vulgatum* från 1927 av Josef Vajs.

Även Missale Romanum har tryckts upp i nya upplagor i samband med förändringar i mässformen och tillkomsten av nya högtider. Valet har fallit på att använda Missale Romanum från 1920 som källa till de latinska originaltexterna och melodierna. Att använda tidigare exemplar av Missale Romanum är inte nödvändigt då texterna i uppsatsens undersökning har varit desamma långt innan det första kroatiska missalet skapades på medeltiden. Inte heller har musiken i Missale Romanum genomgått någon förändring under de senaste 400 åren. Att använda 1920 års missale är också passande då orden är angivna med accenter som talar om var huvudbetoningen i ordens uttal ska ligga vilket är en förutsättning för att kunna besvara forskningsfråga 2. 1920 års Missale Romanums fullständiga namn är:

Missale Romanum ex decreto Concilii Tridentini Restitutum S. Pii Pontificis Maximi Jussu Editum Aliorumque Pontificum Cura Recognitum a S. Pio X. Reformatum et Benedicti XV. Auctoritate Vulgatum.

Orsaken till att inte tidigare kroatiska missalen ingår i uppsatsens musikaliska analys är att det först är på 1600-talet som notskrift börjar användas i de kroatiska glagolitiska missalena. Om notskrift hade förekommit i tidigare missalen hade även några av dessa varit med i uppsatsen.

Sekundärlitteratur som kommer användas för att förklara språket och historiken bakom missalena är:

- *Jezik Hrvatskih Glagoljaša* av Stjepan Damjanović (2008).
- *Staroslavenska/Starohrvatska čitanka* av Stjepan Damjanović (2012).
- *Hrvatski Crkvenoslavenski Jezik* av Milan Mihaljević (2014).

Ytterligare 5 kroatiska glagolitiska missalen från 1368, 1404, 1420-talet, 1528 och 1531 kommer att ingå i uppsatsen för att hjälpa till att svara på forskningsfråga 3. Deras fullständiga namn och årtal finns med i referenslistan.

1.4. Metod

För att kunna besvara uppsatsens tre frågor analyseras texterna och musiken språkligt och musikaliskt. Den språkliga analysen omfattar morfologisk, lexikalisk och syntaktisk undersökning av inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i de sex missalena. Även det romerska originalet analyseras morfologiskt för att den

kyrkoslaviska översättningen ska kunna jämföras mot det latinska morfologiskt och syntaktiskt. I uppsatsen undersöks om de kroatiska missalena följer den latinska grammatiskt och syntaktiskt eller om det förekommer avvikelser och kompromisser. Inbördes hos de kroatiska missalena görs en lexikalisk analys för att utröna i hur hög grad eventuella lexikaliska skillnader påverkat musikens utformning. Avsikten med att ha med ytterligare 5 äldre missalen utan notskrift är för att utröna huruvida det förekommer språkliga avvikelser av betydelse jämfört mot de yngre missalena som kan påverka musikens utformning.

Musikaliskt jämförs melodierna i de kroatiska missalena mot dem i Missale Romanum. För att genomföra detta på ett begripligt sätt för läsare som inte behärskar notskrift får noterna numeriska värden. Detta gör det lättare att se om det förekommer likheter och avvikelser. Även antalet stavelser och toner räknas hos samtliga ord hos såväl de latinska orden som de kyrkoslaviska. Orsaken till detta är för att kunna avgöra huruvida avvikelser mellan melodierna beror på olika antal stavelser mellan de båda språken och på så sätt fastställa om de är verkliga avvikelser eller skenbara avvikelser. Uppmärksamhet ägnas även åt huruvida huvudbetoningar i uttalet har någon påverkan på rörelsen i melodierna.

2. Kort historik och förklaring av terminologi

I detta kapitel ges en kortfattad historik om kyrkoslaviskans historia i Kroatien och skillnader mellan den kroatiska kyrkoslaviska recensionen och den fornkyrkoslaviska. Kapitlet innehåller även förklaringar till katolsk terminologi och musikalisk terminologi som används i uppsatsen.

2.1. Den kroatiska kyrkoslaviskans historia

Kroatien kom tidigt i kontakt med fornkyrkoslaviskan och det glagolitiska alfabetet. Det är dock inte säkerställt om Kyrillos och Methodios någonsin satte sin fot på kroatiskt territorium. Det är mycket troligt men några säkra bevis existerar inte. Inte heller är det helt säkert varifrån fornkyrkoslaviskan kom till Kroatien; huruvida det kom från nuvarande Tjeckien eller Makedonien eller en kombination av båda. Med säkerhet vet man att det vid ett stort kyrkomöte i Kroatien år 925 (där även den kroatiska kungen Tomislav deltog) uttrycktes missnöje från Roms sida att den romerska liturgin firades på ett barbariskt språk i vissa delar av den kroatiska kusten. Med detta menades fornkyrkoslaviskan². Det bestämdes på kyrkomötet att mässan bara fick firas på fornkyrkoslaviska ifall det rådde brist på präster som behärskade latin. Av tradition kallas dessa mässor för glagolitiska mässor då det är detta alfabet som användes i skriftspråket. Vid mitten av 1200-talet kom dock Rom att anta en betydligt positivare inställning till att mässorna firades på kyrkoslaviska, mycket beroende på splittringen mellan den västromerska kyrkan och den östromerska. Därefter börjar en blomstrande tid för den glagolitiska kulturen som kom att vara fram till 1800-talet.

Enligt Mihaljević delas den glagolitiska kyrkoslaviska historien i Kroatien vanligen in i 4 epoker³: 1) formativ epok fram till mitten av 1200-talet, 2) mogen period från 1250 till 1550. Denna epok kallas även ofta för ”guldåldern”, 3) ”förfallens period” från 1550 till 1850 och slutligen 4) återupplivandets period från 1850 fram till 1960-talet.

Damjanović däremot talar om en guldålder från slutet av 1300-talet fram till slutet av 1400-talet⁴. Det är dock inte frågan om olika åsikter mellan olika forskare utan snarare att de har valt att definiera guldåldern utifrån olika utgångar. Med den första nämnda definitionen av guldåldern menas att den kroatiska recensionen av kyrkoslaviskan befinner sig i en stabil period där enhetlighet råder i språket och skriften med relativt små avvikelser. Damjanović å sin sida syftar mer på en period där den glagolitiska traditionen med kyrkoslaviskan och folkspråket befinner sig på sin höjdpunkt, framförallt kvantitativt sett enligt den stora mängden handskrifter. Han nämner även att perioden från år 1100 till 1350 ofta kallas för fragmentens århundraden då det inte existerar några helbevarade källor från den tiden⁵. Det finns även inskriptioner från 1000-talet i Kroatien med glagolitisk skrift, vanligen inskriptioner ristat i sten. Forskarna inom den kroatiska kyrkoslaviskan är dock inte helt överens om språket i dessa stenfragment; huruvida det rör sig om kyrkoslaviska, fornkroatiska eller en blandning av båda.⁶

Damjanović säger att den glagolitiska skriften i Kroatien på medeltiden användes inom 3 olika områden: 1) kyrkliga missalen, brevvarier och liknande, 2) inom skönlitteratur och poesi

² Mihaljević Milan, *Hrvatski Crkvenoslavenski Jezik* (Zagreb: Hrvatska Sveučilišna Naklada, 2014), s. 14.

³ Ibid, s. 12.

⁴ Damjanović Stjepan, *Slovo Iskona – Staroslavenska/Starohrvatska čitanka* (Zagreb: Matica Hrvatska, 2012), s. 209.

⁵ Ibid, s. 208.

⁶ Damjanović Stjepan, *Jezik Hrvatskih Glagoljaša* (Zagreb: Matica Hrvatska, 2008), s. 17.

och 3) inom administrativa dokument⁷. Han talar om att de kyrkliga skrifterna är skrivna på kyrkoslaviska, att de administrativa skrifterna är skrivna på samtida kroatiska medan skrifterna inom skönlitteraturen är skrivna på en blandning av kyrkoslaviska och samtida kroatiska⁸. Han menar att kyrkoslaviskan åtnjöt en högre, finare status varför författare inom litteratur och poesi gärna lånade in ord därifrån för att visa upp sina språkliga färdigheter.

En annan intressant punkt som Damjanović tar upp är de kroatiska glagolitikernas kunskaper kring fornkyrkoslaviskan från perioden 800-talet till 1100-talet då det under 1800-talet rådde en utbredd uppfattning om att de medeltida kroatiska glagolitikerna var fattiga munkar med lägre utbildning. Damjanović säger att så inte var fallet. De glagolitiska skribenterna under medeltiden kände mycket väl till fornkyrkoslaviskan. Anledningen till att de skrev kyrkoslaviska enligt en kroatisk recension berodde inte på okunskap kring fornkyrkoslaviskan utan därför att den kroatiska recensionen var normen i Kroatien⁹. Han nämner även vidare att förändringen i den kroatiska kyrkoslaviskan från fornkyrkoslaviskan främst handlar om kroatiserat uttal, inte grammatiska förändringar¹⁰.

Förfallets period som enligt Mihaljević börjar efter 1550-talet har flera orsaker. En orsak beror på att de kroatiska styrkorna förlorade slaget vid Krbava 1493 mot turkarna. Då detta var ett traditionellt glagolitiskt område spred detta chockvåg till resten av de glagolitiska områdena. De oroliga tiderna med ständiga fältslag gjorde det svårt att upprätthålla traditionen¹¹. Den andra orsaken till dekadensen uppstår i samband med att en större grupp ortodoxa Rutener från Ukraina konverterar till katolicismen på 1500-talet. Detta förändrade inte själva liturgin hos dem utan den fortsattes firas enligt den ortodoxa traditionen och på kyrkoslaviska enligt deras version av kyrkoslaviska som var ryskt influerad. Även i Kroatien fanns rutenska kolonier. Deras inflytande på kyrkan i Rom var så stor att det från påven 1622 kom ett dekret som krävde att de kroatiska glagolitiska missalena och breviarierna i fortsättningen skulle anamma den kyrkoslaviska recensionen enligt ukrainska önskemål¹². Detta medförde att de kroatiska glagolitikerna i stor omfattning började undvika de nya missalena. Fram mot 1800-talet var det bara på ön Krk som glagolitiska missalen och breviarier fortfarande användes.

På 1800-talet började idén om folktillhörigheter sprida sig i Europa, så även i Kroatien. Den glagolitiska traditionen blev snabbt en symbol för kroatisk identitet och en vilja föddes att återuppliva den enligt den medeltida kroatiska normen. Frontfiguren för denna rörelse var prästen Dragutin Parčić som ingående studerade de medeltida kroatiska missalena och breviarierna för att återuppliva den glagolitiska traditionen. Detta var dock inte helt enkelt av flera anledningar. Kunskapen kring kroatisk kyrkoslaviska var inte längre levande. Dessutom var kraven från Rom tydliga efter trentkonciliet 1571 att endast översättningar från den romerska bibeln Versio Vulgata var tillåten. Detta medförde att Parčić emellanåt gjorde språkliga kompromisser mellan den ryssifierade kyrkoslaviskan och den kroatiska medeltida kyrkoslaviskan och i vissa fall till och med arkaiserade en del ord. Den återupplivade kyrkoslaviskan kom att kallas för nykyrkoslaviska. Höjdpunkten kom 1893 när Parčić lät trycka ett romerskt missale på nykyrkoslaviska som snabbt kom att kallas Parčićev Misal.

Den kroatiska nykyrkoslaviskan kom ytterligare att utvecklas av den tjeckiske prästen Josef Vajs som också ville återuppliva den glagolitiska traditionen i Tjeckien då även de hade

⁷ Ibid, s. 12.

⁸ Ibid, s. 12.

⁹ Ibid, s. 14.

¹⁰ Ibid, s. 18.

¹¹ Mihaljević 2014, s. 16.

¹² Damjanović 2008, s. 45.

använt kyrkoslaviska med glagolitisk skrift i vissa områden under medeltiden. För att göra detta vistades han i några år i Kroatien, främst på ön Krk under början av 1900-talet där han ingående studerade kroatiska glagolitiska missalen, brevvarier och fragment från medeltiden. Med utgångspunkt från Parčičev Misal lät han trycka ett nytt romerskt missale 1927 som snabbt kom att kallas Vajsov Misal. Avsikten med detta missalet var att det skulle användas i Kroatien i mässor firade på kyrkoslaviska men även i Tjeckien vid områden som hade fått tillstånd av påven i Rom att fira mässan på kyrkoslaviska. Då det varken i Kroatien eller Tjeckien längre var vanligt med präster som behärskade det glagolitiska alfabetet lät Vajs trycka missalet med latinska bokstäver. I missalet finns även enstaka fall av korrigerade lexikala fel som företrädaren Parčić hade gjort. Orsaken till att Vajs valde att utforska den kroatiska recensionen av kyrkoslaviskan och inte någon annan var ett naturligt val då det finns historiska belägg för att kroatiska präster och munkar, kunniga i kyrkoslaviska och den glagolitiska skriften fram till 1400-talet hade vistats i olika tjeckiska kloster, och även i kloster i södra Polen.

Kyrkoslaviskan försvinner under 1960-talet från Kroatien främst på grund av att den katolska kyrkan i samband med det 2:a Vatikanconciliet påbjöd att mässan skulle firas på folkspråk i hela världen. I samband med detta genomfördes även stora förändringar i själva liturgin. Något nytt missale skrevs aldrig på kyrkoslaviska för att anpassa sig efter förändringarna varför Vajs missale från 1927 inte heller kunde användas mer. Idag firas mässan undantagsvis på kyrkoslaviska endast i områden som har haft denna tradition, men då oftast mer som ett exotiskt inslag. 2007 ändrade påven Benedikt XVI på detta genom att återigen tillåta att varje katolsk präst får fira mässan enligt förkonciliär ordning på latin. Detta har därmed även öppnat upp möjligheten för kroatiska präster att återigen fira mässan på kyrkoslaviska och att återigen använda Vajs missale.

2.2. Kyrkoslaviskan enligt den kroatiska recensionen i jämförelse med fornkyrkoslaviskan

Det är det glagolitiska alfabetet som kom att dominera i kyrkoslaviskan i Kroatien under medeltiden, även efter att alfabetet hade ersatts med det kyrilliska i andra slaviskspråkiga länder. Ett utmärkande kännetecken för den glagolitiska skriften i Kroatien är dess användande av ligaturer. Även i andra länder förekom ligaturer inom kyrkoslaviskan men långt ifrån i samma omfattning som i Kroatien.

Den hyperkorta vokalen *er* dyker bara upp i ett känt fragment på 1100-talet. I övrigt är det den hyperkorta vokalen *jer* som dominerar och ersätter alla *er*. Under 1200-talet börjar den stavliknande symbolen **Ǯ** ersätta *jer*. Under 1100-talet blir det vanligt att vokalen *e* ersätter *jer* i stark position och vid 1200-talet att även vokalen *a* ersätter *jer* i svag position. Under 1300-talet blir det också vanligt att apostrofer ersätter *jer* i skrift. Mihaljević påpekar att apostrofer användes där den inte har någon ljudbetydelse medan stavsymbolen **Ǯ** användes där den har ljudbetydelse¹³. Vidare säger han att apostroferna fyllde fyra funktioner: 1) att visa när något ord har utländskt ursprung, 2) prefixgränser och rötter, 3) suffix; resultat av svaga *jer* som försvunnit och inte ersatts av vokalen *a*, 4) för att läsaren skulle kunna spåra rötterna till orden¹⁴.

¹³ Mihaljević, s. 69.

¹⁴ Ibid, s. 72-76.

De nasala vokalerna *ę* och *ǫ* har redan i de äldsta kända fragmenten i Kroatien ersatts med de oralta vokalerna *e* respektive *u* medan de nasala vokalerna *je* och *jo* har ersatts av *je* och *jo*. På samma sätt observeras denalasering i den serbiska och ryska recentionen av kyrkoslaviskan. Ett unikt kännemärke i den kroatiska recentionen som skiljer den från den serbiska och ryska är att nasalen *ę* ofta ersätts med vokalen *a* efter de palatala konsonanterna *č*, *ž* och *j*.

Vokalen *y* har redan vid början av 1100-talet ersatts av vokalen *i*.

Bokstaven **ѣ** (*j*) dyker under 1100- och 1200-talet bara upp vid låneord men börjar därefter även användas i slaviska ord.

Bokstaven **ѣ** är svårt att säkert säga något om då den kunde uttalas på fyra olika sätt: *št*, *šč*, *šč* eller *č*¹⁵. Av denna orsak återges i Kroatien denna bokstav genom bokstaven *c* med circumflex: *ĉ*. Med säkerhet kan det sägas att den sällan uttalades *št* som i fornkyrkoslaviskan då denna uttalskombinationen ofta var angiven i den kroatiska kyrkoslaviskan med separata bokstäver.

Det är svårt att alltid veta hur vokalen *e* uttalades; huruvida den uttalades *e* eller *je*. Mihaljević säger att *e* vanligen uttalades *je* i början av ordet. I övrigt uttalades det *e*¹⁶.

Bokstaven *i* kunde även den som bokstaven *e* uttalas på olika sätt: *i*, *ji* eller *j*. Framför vokalen *o* uttalades den *j*. I övrigt råder ofta osäkerhet kring det exakta uttalet¹⁷.

Även hos konsonanterna *l* och *n* råder ofta osäkerhet kring uttalet. Det är osäkert när *l* uttalades *lj* och när *n* uttalades *nj*. Ofta hade bokstaven **ѣ** (*ju*) en palataliserande funktion i sådana sammanhang.

Bokstaven **ѣ** (*jatz*) är den svåraste att kommentera vad gäller uttalet. I de kroatiska medeltida skrifterna skrivs bokstaven oftast med samma placering som i den fornkyrkoslaviska normen. Avvikelser är dock vanligt förekommande. Ofta har den ersatts med vokalerna *e* eller *i* enligt lokala kroatiska traditioner. Mihaljević säger att bokstaven uttalades *ja* i början av ordet och efter vokaler¹⁸. I övrigt råder osäkerhet kring hur **ѣ** verkligen uttalades även om den av tradition vanligen placerades i dess rätta plats enligt fornkyrkoslavisk norm. Det är alltså troligt att många glagolitiker läste den som *e* eller *i*. Forskarna är dock inte helt överens om i hur stor omfattning detta förekom¹⁹.

2.3. Förklaring av katolsk terminologi som används i uppsatsen

Missale

En missale är den bok som katolska präster använder för att fira mässan enligt den romersk-katolska riten. Den innehåller mässans samtliga läsningar och böner för årets alla söndagar, rörliga och fasta högtider samt övriga veckodagar. Missalet i dess nuvarande form har sitt

¹⁵ Ibid, s. 66-67.

¹⁶ Ibid, s. 61.

¹⁷ Ibid, s. 62-63.

¹⁸ Ibid, s. 70-71.

¹⁹ Ibid, s. 71-72.

ursprung från senare medeltid där prästens alla läsningar och böner samlades i en bok medan sångarnas och körernas sånger till mässan separerades och hamnade i en egen bok, vanligen kallad graduale. Musiken i ett missale är i första hand den som är avsedd att sjungas av prästen som firar mässan. Om en kör eller sångare deltar i sången står detta angivet i noterna.

Prefation

Prefationen är den första delen av de eukaristiska bönerna i den romersk-katolska mässan. Detta är den viktigaste delen av mässan där och vinet och brödet enligt katolsk tro förvandlas till Kristi kropp och blod. Vid sjungna mässor sjungs prefationsbönen medan den vid stilla mässor (mässor utan sång) läses istället. De sjungna prefationerna framförs enligt en högtidligare form (missa solemnis) vid söndagsmässor och större högtider. Under vanliga veckodagar framförs de enligt en enklare form (missa ferialis). Både den högtidligare solemna formen och den vardagliga feriala formen har i grunden samma melodi. Skillnaden är att den högtidliga formen är mer utbroderad med melismer i sången än den vardagliga. En sjungen prefation, oavsett högtid eller dag på året inleds alltid med följande meningar där prästen som firar mässan sjunger i dialog med kören och/eller församlingen:

Präst	Per ómnia saecúla saeculórum	Från evighet till evighet
Kör/församling	Amen	Amen
Präst	Dóminus vobíscum	Herren vare med er
Kör/församling	Et cum spíritu tuo	Och med din ande
Präst	Sursum corda	Upplyft era hjärtan
Kör/församling	Habémus ad Dóminum	Vi har upplyft dem till Herren
Präst	Grátias agámus Dómino, Deo nostro	Låt oss tacka Herren, vår Gud
Kör/församling	Dignum et justum est	Det är tillbörligt och rätt

Därefter fortsätter prästen med att ensam sjunga prefationen enligt respektive högtids text. Efter prefationen sjunger eller ber kören/församlingen ”*Sanctus, sanctus, sanctus...: Helig, helig, helig...*”.

2.4. Förklaring av transkriberad notskrift och musikalisk terminologi som används i uppsatsen

Notskriften hos missalena som studeras i uppsatsen (alltså från 1631 fram till 1927) är skriven enligt den gregorianska medeltida traditionen med fyrkantiga och diamantformade noter. 4 notlinjer förekommer i denna tradition medan den moderna notskriften använder 5 notlinjer. För att veta hur noterna ska läsas i den gregorianska notskriften behöver man först se på vilken rad C-klaven befinner sig längst till vänster. Den talar om var grundtonen för melodin befinner sig för sångaren. I missalena visar C-klaven att följande toner förekommer i inledningsprefationen och prefationsbönen: C#, E, F#, G# och A. För att göra analysen lättare för personer som inte har erfarenhet av att läsa noter har samtliga noter transkriberats till siffror. Dessa har i uppsatsen transkriberats till siffror där respektive enskild ton har fått sitt enskilda siffervärde enligt följande sätt: C# = 1, E = 3, F# = 4, G# = 5, A = 6. Läsaren ser snabbt att siffran 2 saknas som skulle motsvara tonen D. Denna ton skulle ha befunnit sig mellan tonerna C# och E om den hade förekommit i prefationerna vilket den inte gör. Om detta hade varit en uppsats inom musikvetenskap hade tonerna fått annorlunda siffervärden

som mer motsvarar deras respektive plats i skalan. C-klaven visar att grundtonen är A vilket gör att tonerna istället hade kunnat fått siffervärde enligt följande mönster: C# = 3, E = 5, F = 6, G# = 7, A = 8. Då detta främst är en uppsats inom språkvetenskap har valet fallit på den första, mer lättlästa varianten då det i första hand är filologer som kommer att läsa den. Dessutom är inte detta av avgörande betydelse för att få reda på ifall musiken i de kroatiska missalena är densamma som i Missale Romanum.

För att exemplifiera hur den musikaliska analysen ska läsas har den solemna inledningsprefationens sektion 7 kopierats nedan:

Sektion 7

MR	5-43-34	5-456-5	5-4-43	34-5	45-4
	Grá-ti-as	a-gá-mus	Dó-mi-no	De-o	no-stro
1631	5-43	5-456-5-5	5-5-5-5	43-34	5-45-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1706	5-43	5-456-5-5	5-5-5-5	43-34	5-45-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1741	5-43	5-456-5	5-5-5-5	43-345	4-5-4
	Hva-li	vo-zda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1893	5-34	5456-5	5-4-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vъzda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1914	543-34	5-456-5	5-5-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vazda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1927	543-45	6-5	5-5-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vzda-dim	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu

De återgivna orden separeras i sina respektive stavelser med bindestreck för att återge hur notskriften talar om för sångaren hur varje stavelse ska sjungas. Exempelvis i den översta kolumnen i MR (Missale Romanum), i ordet *agámus* står det att ordet är uppdelat i 3 stavelser: *a-gá-mus*. Den första stavelsen ”a” sjungs i tonen G# (5). Den andra stavelsen ”gá” har melismatisk melodi och sjungs med tre toner: F# (4), G# (5) och A (6). Varje siffra står alltså för 1 respektive ton och ska definitivt inte läsas som fyrahundrafemtiosex. Den tredje och sista stavelsen ”mus” sjungs med tonen G# (5).

Skenbara avvikelser

Skenbara avvikelser är ett begrepp som återkommer ofta i den musikaliska analysen. Med detta menas avvikelser från Missale Romanum eller inbördes från andra återgivna kroatiska missalen som inte är riktiga avvikelser utan skiljer sig från Missale Romanum eller inbördes på grund av exempelvis olika antal stavelser eller att samma melodiska rörelser inte förekommer vid samma ord jämfört med Missale Romanum eller andra kroatiska missalen. Läsaren uppmanas även att ignorera rutornas gränsdragningar som ett av stegen i läsningen av respektive sektion. Exempelvis syns det tydligt i de tre sista rutorna i respektive missale att

inget av de kroatiska missalena avviker från melodin i de tre sista rutorna i Missale Romanum. Om läsaren i stället fokuserar på att enbart titta på siffrorna syns det snabbt att det rör sig om skenbara avvikelser bland de kroatiska missalena dels på grund av olika antal stavelser och att olika val har gjorts bland översättarna vad gäller vid vilka stavelser de ska härma melodin i Missale Romanum.

Recto tono

Stora delar av prefationerna sjungs i så kallad ”*Recto tono*”. Det innebär att flera ord sjungs efter varandra i samma tonhöjd. Att sjunga i recto tono är även vanligt förekommande i prästens sjungna böner vid andra delar av mässan.

Melism

Att sjunga melismatiskt innebär att en vokal i sången sjungs i minst två olika toner. Inom gregoriansk sång är melismer mycket vanliga framförallt i körens sång. Även i missalet som prästen sjunger ur finns ibland melismer angivna, som i exempelvis prefationerna, om än inte i lika hög omfattning som hos sångarnas melodier. Att hålla ut en ton i flera sekunder i sig är ingen melismatisk sång, men är det om man börjar byta toner.

Att sjunga i melismer är väldigt vanligt inom folkmusiken i Europa bland solister, men även inom gospel hos solister. Inom operasång är melismatisk sång vanlig, återigen främst hos solister.

3. Analys – inledning

I detta kapitel kommer inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i de kroatiska missalena från 1631, 1706, 1741, 1893, 1914 och 1927 analyseras språkligt och musikaliskt. Syftet med den musikaliska analysen är att få svar på uppsatsens två första frågor kring likheterna i musiken med musiken i Missale Romanum, främst huruvida musiken i de utvalda kroatiska missalena är densamma som i Missale Romanum, men även om huvudbetoningar i stavelserna påverkar musikens riktning. Forskningsfråga två som försöker besvara frågan kring huruvida huvudbetoningarna i stavelserna kan påverka musikens riktning är av intresse då det finns bevis på att Josef Vajs lade stor vikt på att ordens uttal med huvudbetoningar skulle återspeglas i musiken²⁰. Enligt Doliner hade Vajs flera rådgivare som var väl insatta i forskningen kring hur orden uttalades i kyrkoslaviskan. Det nämns även att Vajs var noga med att inte kompromissa med uttalet i kyrkoslaviskan med uttalet i samtida kroatiska²¹. Vad gäller de tidigare missalena finns inte belägg för att författarna har resonerat på samma sätt. Dock är det rimligt att anta att även de har haft huvudbetoningarnas musikaliska placering i åtanke när noterna skrevs.

Den språkliga analysen syftar till att svara på uppsatsens tredje fråga; i hur hög grad de översatta texterna i inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i de kroatiska missalena överensstämmer med originaltexterna i Missale Romanum språkligt grammatiskt och syntaktiskt. Även de fem tidigare missalena från 1368, 1404, 1420-talet, 1528 och 1531 ingår i analysen.

I fortsättningen skrivs Missale Romanum i förkortad form; MR. Detsamma gäller de kroatiska missalena som i analysen inte återges med sina namn utan efter sina årtal.

Analysen är strukturerad på följande sätt:

Inledningsprefationen analyseras språkligt och musikaliskt. Då inledningsprefationens text alltid är densamma oavsett högtid kommer denna analyseras för sig och prefationsbönen för sig. Texten som ska analyseras är upplagd i tabellform sektionvis med texten från MR högst upp. Under följer sedan den översatta kyrkoslaviska texten från missalena från 1631 till 1927 translittererad med latinska bokstäver där varje missale har sin egen rad. Under varje tabell i respektive sektion presenteras även översättningen från de äldre, icke tonsatta kroatiska missalena från 1368, 1404, 1420-talet, 1528 och 1531 i en egen tabell, även den i latinsk translittererad skrift. Dessa missalen inkluderas i analysen för att kunna utröna i fall det förekommer betydande språkliga avvikelser mellan de tidigare och de senare missalena. Då detta är den enda orsaken till att de äldre missalena är med presenteras de i en egen tabell skrivet med grå skrift för att lättare skilja på dem. Inte heller återges de i den glagolitiska originalskriften som de tonsatta missalena, utan återges direkt i translittererad form.

Den språkliga analysen består av en morfologisk analys, därefter lexikalisk, ortografisk och fonetisk analys och slutligen syntaktisk analys. I den morfologiska analysen är även de latinska orden analyserade för att göra det möjligt att se i vilken grad den kyrkoslaviska översättningen följer MR grammatiskt och syntaktiskt. Deklinationstillhörighet och konjugationstillhörighet tas inte med i den morfologiska analysen hos vare sig de latinska eller de kyrkoslaviska orden då vetenskapen om dessa inte är av betydelse för att besvara uppsatsens frågor. När respektive kyrkoslaviskt analyseras återges det inte i dess

²⁰ Doliner Gorana, Prilog Josipa Vajsa hrvatskoj glazbenoj historiografiji (Zagreb-Krk: Hrvatski Sabor, 2002), s. 57-66.

²¹ Ibis, s. 62.

ursprungsform enligt den fornkyrkoslaviska normen, utan enligt den kroatiska kyrkoslaviska medeltida normen. Därefter följer en lexikalisk, ortografisk och fonetisk analys vars främsta uppgift är att utröna i hur hög omfattning sådana avvikelser mellan de kroatiska missalena påverkar melodierna inbördes. Slutligen görs en syntaktisk analys, dels för att se i hur hög grad de kroatiska missalena syntaktiskt följer MR dels för att utröna om det förekommer interna avvikelser bland missalena ifråga.

Slutsatserna av den språkliga analysen i inledningsprefationen och prefationsbönen presenteras var och en för sig.

Den musikaliska analysen presenteras också i tabellform sektionvis med MR överst och de kroatiska missalena under från 1631 fram till 1927. Notskriften återges i transkriberad form där varje not har ersatts med ett siffervärde, dels för att göra det lättare för läsare som inte behärskar notläsning men också för att det är lättare även för den vane notläsaren att parallellt analysera musiken mellan de olika missalena om noterna återges i sifferform. Inte minst blir det lättare att se ifall det förekommer avvikelser mot melodin i MR och om det förekommer interna avvikelser mellan de kroatiska missalena. Denna presentationsform möjliggör det att se om huvudbetoningarna i orden har betydelse för eventuella interna avvikelser. I tabellformen återges texten från respektive missale med den transkriberade melodin ovan.

Inledningsprefationens melodi och prefationsbönen förekommer alltid i två former; solemn och ferial (undantaget är prefationen för skärtorsdagens mässa och mässan för avlidna som enbart sjungs i ferial ton). Därför analyseras den solemna och den feriala prefationen var för sig. Även slutsatserna presenteras separat; en för den solemna prefationen och en för den feriala.

Före den språkliga analysen av inledningeprefationen och prefationsbönen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar presenteras själva texten från MR med svensk översättning under. Översättningen är hämtad från ett latinskt-svenskt missale från 1934²².

Texten från de kroatiska missalena återges i deras ursprungsform avskrivna med glagolitiska bokstäver där de under varje rad återges i translittererad form i latinska. Det ska även nämnas att de glagolitiska missalena återges utan ligaturer som förekommer i hög omfattning. Anledningen till att ligaturerna inte är med i din originalform är att det glagolitiska typsnittet har med de allra vanligaste ligaturkombinationerna men långt ifrån alla. I missalena som används i uppsatsen förekommer ligaturer som inte finns i typsnittet. Därför faller valet på att hellre inte använda ligaturer presentationen. 1914 och 1927 återges i sin ursprungliga form då de är skrivna på latinsk skrift från första början. 1914 använder den kyrilliska bokstaven för den hyperkorta vokalen *ь* (jer) och är således återgiven i analysen utan translitterering. Avsikten är dock att presentera texterna från de kroatiska missalena så troget som möjligt vilket är förklaringen till att punkter finns med i vissa av de presenterade texterna medan de inte finns med i andra. Fram till 1800-talet är punkter inte vanligt förekommande i de kroatiska missalerna.

Samtliga missalen i uppsatsen med undantag av sångboken *Pěnije Rimskago Misala po izdanju Vatikanskomu* från 1914 finns numera i elektronisk form och är tillgängliga för allmänheten. I bilaga 1 finns exakta anvisningar var dessa kan hittas samt från vilka sidor texterna i uppsatsen är hämtade. I missalet från 1914 återfinns den solemna prefationen på sida sid 31 och den feriala prefationen på sidan 37.

²² Latinskt-Svenskt Missale för sön- och helgdagar s. 291, Stockholm: Katolska Bokförlaget, 1934.

3.1. Språklig analys – Inledningsprefationen

Missale Romanum

Per omnia saecula saeculorum

Från evighet till evighet

Amen

Amen

Dóminus vobiscum

Herren vare med eder

Et cum Spíritu tuo

och med din ande

Sursum corda

upplyften edra hjärtan

Habémus ad Dóminum

Vi hava upplyft dem till Herren

Grátias agámus Dómino Deo nostro

Låt oss tacka Herren, vår Gud

Dignum et justum est

Det är tillbörligt och rätt

1631

ጠቅ ወቅ። ጠፃረጸ ጠፃረ

Va vse veki vek

ሐጠፃፂ

amen

ኃይረገዳም ር ወሐጠጸ

gospod s vami

ጸ ሙ ሙክሎጸጠ ሙጠጸጸጠ

i z duhom tvoim

ወሐ ጠጸሠፂጸሎ ርፃፃፃፃፃፃ

va višnih serdca

ጸጠሐጸ ኃይረገዳምፃፃፃፃ

imamo gospodeve

ሎወሐሙጸ ጠጸሙሐሐሐሐሐሐ ኃይረገዳምፃፃፃፃ ሠኃይ ፂሐሠፃጠጸ

hvali vzdadajmo gospodeve bogu našemu

ሙክረሙክረሙክረ ጸ ጠፍሐሐሐሐሐሐ ፃፃፃፃ

dostojno i pravadno est

1706

ጠቅ ወቅ። ጠፃረጸ ጠፃረ

Va vse veki vek

ሐጠፃፂ

amen

ኃይረገዳም ር ወሐጠጸ

gospod s vami

ጸ ሙ ሙክሎጸጠ ሙጠጸጸጠ

i z duhom tvoim

መስ መጻሃፍት ርዕይህት

va višnih serdca

ጸጠሳ ማዕቀብህ

imamo gospodeve

ጌላሳ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ

hvali vzdadjmo gospodeve bogu našemu

ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ

dostojno i pravadno est

1741

ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

Vo vsě věki věkovь

ሰጠህ

Aminь

ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

Gospodь sь vami

ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

I sь duhomь tvoimь

ጌላሳ ማዕቀብህ

Gorě serdca

ጸጠሳ ጌላሳ ማዕቀብህ

Imami kь gospodevi

ጌላሳ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ

Hvali vzdadimь Gospodevi Bogu našemu

ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ

Dostoino i pravedno estь

1893

ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

Va vьse věki věkovь.

ሰጠህ

Amenь.

ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

Gospodь sь vami

ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ ጌላሳ ማዕቀብህ

I sь duhomь tvoimь

ጌላሳ ማዕቀብህ

Gorě sьrdьca.

ጸጠሳ ጌላሳ ማዕቀብህ

Imamь kь gospodevi.

ጌላሳ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ ማዕቀብህ

Hvali vьzdadimь Gospodevi Bogu našemu

ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ ጸ ጌላሳ ማዕቀብህ

Dostoino i pravedьno estь

1914

Va vse věki věkovъ.

Амень.

Gospodъ съ vami.

I съ duhomъ tvoimъ

Gorě srdca.

Imamъ къ Gospodevi.

Hvali vzdadimъ/vzdadimъ²³ Gospodevi Bogu našemu.

Dostoino i pravedno jestъ.

1927

Va vse věki věkov

Amen

Gospod s vami

I s duhom tvoim

Gorě srdca

Imam ka Gospodevi

Hvali vzdadim Gospodevi Bogu našemu

Dostojno i pravedno jest

Sektion 1

MR	Per omnia saecula saeculorum
1631	Va vse veky vek
1706	Va vse veky vek
1741	Vo vsě věki věkovъ
1893	Va vьse věki věkovъ
1914	Va vse věki věkovъ
1927	Va vse věki věkov

1368	V' vse věki věkъ
1404	V' vse věki věkъ
1420-t	V' vse věki věkъ
1528	Va vse věki věkъ
1531	Va vse veky vekъ

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
per	Av, från, genom	Prep	Per
omnia	[genom] alla	Adj, Ack pl, N	omne
saecula	evighet	S, Ack pl, N	saeculum
saeculorum	evigheters	S, Gen pl, N	saeculum
V', Va, Vo	i	Prep	vь
vse, vsě, vьse	alla	Pron tot, Ack pl, M	vьsь

²³ Fonetisk avvikelse förekommer i verbet. I den solemna prefationen står det *vzdadimъ* medan det i den feriala prefationen står *vzdadimь*.

Věky, veky, věky	evigheter	S, Ack pl, M	věky
vek, věkovy, věkov	evigheter	S, Gen pl, M	věky

De kroatiska missalena använder inte samma preposition som MR och har samtliga översatt adjektivet från MR med totalt pronomen. 1741 och de efterföljande missalena skriver substantivet věky i form enligt u-deklinationen i genitiv plural. I övrigt följer de kroatiska missalena MR grammatiskt.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. Hos samtliga kroatiska missalen startar första ordet med stor bokstav färgad i rött. Prepositionen *vb* skrivs fram till 1400-talet *v'* istället för att använda vokalen *jer*. Därefter har samtliga missalen förutom 1741 vokaliserat *jer* med vokalen *a*. 1741 har vokaliserat *jer* med *o*. Endast i missalet 1893 återfinns *jer* rekonstruerat i ordet *vъse*. I 1741 har vokalen *e* ersatts med *ě*. Vokalen *ě* har i 1531 ersatts med *e* i substantivet *věky* för att sedan återkomma i 1741 utan avvikelser i de senare missalena. *Jer* avskaffas i 1631 i slutet av ordet, återkommer igen i 1741, 1893, 1914 och avskaffas i 1927.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser.

Sektion 2

MR	Amen
1631	amen
1706	amen
1741	Аминь
1893	Амень
1914	Амень
1927	Amen

1368	амень
1404	амень
1420-t	амень
1528	амень
1531	амень

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Amen	Amen	S, odeklinerat	Amen
Amen, Аминь, Амень	Amen	S, odeklinerat	амень

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. 1741 och de efterföljande missalena skriver *amen* med stor bokstav. I 1741 har *e* ersatts med *i* enligt rysk recention. *Jer*

avskaffas i 1631 och 1706 i slutet av ordet, återvänder igen i 1741, 1893 1914 och avskaffas i 1927.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR i syntaktiskt utan inbördes avvikelser.

Sektion 3

MR	Dóminus vobíscum
1631	gospod s vami
1706	gospod s vami
1741	Gospodъ sъ vami
1893	Gospodъ sъ vami
1914	Gospodъ sъ vami.
1927	Gospod s vami

1368	gospodъ s vami
1404	gospodъ s vami
1420-t	gospodъ s vami
1528	gospodъ s vami
1531	gospodъ s vami

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Dóminus	Herren	S, Nom sg, M	dominus
vobis	er	Pron pers, Abl pl	vos
cum	med	Prep	cum
Gospod, Gospodъ	Herren	S, Nom sg, M	gospodъ
s, sъ	med	Prep	sъ
vami	er	Pron pers, Instr pl	vi

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. 1741 och de efterföljande missalena börjar inledningsordet med stor bokstav. I 1631 och 1706 avskaffas jer i slutet av substantivet *Gospodъ*. Den återvänder igen i 1741, 1893, 1914 och avskaffas i 1927.

Prepositionen *sъ* börjar först i 1741 skrivas med jer för att återigen försvinna i 1927. I de tidigare missalena återges prepositionen alltid sammanvävd som proklitika med det åtföljande ordet *vami*, alltså ”*svami*” utan apostrof efter s.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser med undantag av att prepositionen *sъ* är tillagd för att översättningen ska bli bra.

Sektion 4

MR	Et cum Spíritu tuo
1631	i z duhom tvoim
1706	i z duhom tvoim
1741	I sь duhomь tvoimь
1893	I sь duhomь tvoimь
1914	I sь duhomь tvoimь
1927	I s duhom tvoim

1368	i z duhomь tvoimь
1404	i z duhomь tvoimь
1420-t	i z duhomь tvoimь
1528	i z duhomь tvoim
1531	i z duhomь tvoim

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Et	och	Konj	et
cum	med	Prep	cum
Spíritu	[med] ande	S, Abl sg, M	spiritus
tuo	[med] din	Pron poss, Abl sg, M	tuus
i	och	Konj	i
z, sь, s	med	Prep	sь
duhom, duhomь	[med] ande	S, Instr sg, M	duhь
tvoim, tvoimь	[med] din	Pron poss, Instr sg, M	tvoi

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt exakt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. Först i 1741 börjar inledningsordet skrivas med stor bokstav. Ända fram till 1706 stavas prepositionen *sь* med bokstaven *z*. Först i 1741 börjar det skrivas *sь*. Att finna orsaken till detta hamnar utanför uppsatsens ramar. En tänkbar orsak skulle dock kunna vara att *s* blir tonande före *d*. I 1631 och 1706 avskaffas *jer* i slutet av substantivet *duhomь*, återvänder igen i 1741, 1893, 1914 och avskaffas i 1927. I 1528, 1531, 1631 och 1706 försvinner *jer* i slutet av pronominet *tvoimь*, återvänder igen i 1741, 1893, 1914 och avskaffas i 1927.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser.

Sektion 5

MR	Sursum corda
1631	va višnih serdca
1706	va višnih serdca
1741	Gorě serdca
1893	Gorě srъdъca
1914	Gorě srdca
1927	Gorě srdca

1368	visparъ srdca
1404	въ višnihъ srdca
1420-t	въ višnihъ srdca
1528	va višnihъ srca
1531	va višnihъ srca

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Sursum	Uppe, i höjden	Adv	sursum
corda	hjärtan	S, Ack pl, N	cor
въ, va	i	Prep	въ
visparъ	ovan	Adv	visp'ръ
višnih	höjderna	Adj substantiviserat, Lok pl, M	višъni
gorě	Uppe, i höjden	Adv	gorě
serdca, srъdъca, srdca	hjärtan	S, Ack pl, N	srъdce

1368, 1741, 1893, 1914 och 1927 följer MR grammatiskt exakt. I 1404, 1420-t, 1528, 1531, 1631 och 1741 startar meningen med preposition åtföljandes av ett adjektiv där de andra missalena använder adverb. Slutsatsen, trots dessa skillnader är att översättningarna håller sig när MR.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Lexikalisk skillnad förekommer bland de kroatiska missalena i översättningen av adverbet *sursum* där 1404, 1420-t, 1528, 1531, 1631 och 1706 översätter med det substantiverade adjektivet *višnih*. De övriga missalena översätter *sursum* med adverbet *gorě* och det äldsta missalet 1368 översätter med adverbet *visparъ*.

Prepositionen *въ* skrivs fram till 1400-talet *v'* istället för att använda vokalen *jer*. Därefter har samtliga missalen vokaliserat *jer* med vokalen *a*. *Jer* har i substantivet *srъdce* redan försvunnit i 1368 och återfinns endast i 1893 i rekonstruerad form.

Syntaktisk analys:

1368, 1741, 1893, 1914 och 1927 följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser. Även de övriga missalena följer MR syntaktiskt och i ordföljden med undantag av att meningen startar med en preposition på grund av att de använder adjektiv istället för adverb.

Sektion 6

MR	Habémus ad Dóminum
1631	imamo gospodeve
1706	imamo gospodeve
1741	Imami kь gospodevi
1893	Имаѣь кь gospodevi
1914	Имаѣь кь Gospodevi
1927	Imam ka Gospodevi

1368	imamь gospodevě
1404	imamь gospoděvě
1420-t	imamь gospodevě
1528	imamь gospodevě
1531	imamo gospodevě

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Habémus	Vi har	V pres ind akt, 1 pl	habere
ad	till	Prep	
Dóminum	[till] Herren	S, Ack sg, M	dominus
Imamo, Imami, Имаѣь, imam	Vi har	V, Pres ind akt, 1 pl	iměti
Кь, ka	till	Prep	кь
gospodevě, gospodeve, Gospodevi	[till] Herren	S, Dat sg, M	gospodь

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt. 1741, 1893, 1914 och 1927 följer MR exakt medan de övriga missalena inte använder prepositionen *kь* vilket dock inte påverkar översättningen.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. Verbet *imamь* har jer i slutet av ordet vokaliserats med o i 1531, 1631 och 1706. I 1741 har jer vokaliserats med i. I 1893 återrekonstrueras jer igen, behålls i 1914 och försvinner helt i 1927. I 1927 har jer i prepositionen *kь* vokaliserats med a istället för att helt tas bort. I substantivet *gospodevi* använder 1404 vokalen *ě* där de andra missalena använder *e*. I 1631 och 1706 ersätts *ě* i ändelsen med *e*. I 1741, 1893, 1914 och 1927 ersätts den med *i*. Endast i 1914 och 1927 stavas *gospodevi* med stor bokstav.

Syntaktisk analys:

Missalena från 1368 till 1706 följer MR syntaktiskt exakt och i ordföljden medan de senare missalena har lagt till en preposition. I övrigt följer de andra missalena MR syntaktiskt.

Sektion 7

MR	Grátias agámus Dómino Deo nostro
1631	hvali vzdadajmo gospodeve bogu našemu
1706	hvali vzdadajmo gospodeve bogu našemu
1741	Hvali vzdadimъ Gospodevi Bogu našemu
1893	Hvali възdadimъ Gospodevi Bogu našemu
1914	Hvali vazdadimъ/vzdadimъ Gospodevi Bogu našemu
1927	Hvali vzdadim Gospodevi Bogu našemu

1368	hvali vsilaem' gospodevě bogu našemu
1404	hvali vsilamo gospoděvě bogu našemu
1420-t	hvali vsilaim' gospodevě bogu našemu
1528	hvali vsilaemъ gospodevě bogu našemu
1531	hvali vzdavaimo gospodevě bogu našemu

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Grátias	tack	S, Ack pl, F	gratia
agámus	att vi giva	V pres subjunktiv akt, 1 pl	ago
Dómino	till Herren	S, Dat sg, M	dominus
Deo	[till] Gud	S, Dat sg, M	Deus
nostro	till vår	Pron poss, Dat sg, M	noster
Hvali	Tack	S, Ack pl, F	hvala
vsilaem', vsilamo, vsilaim', vsilaemъ	Låt oss sända	V Imp, 1 pl	vsilati
vzdavaimo	Låt oss ge	V Imp, 1 pl	vzdavati
vzdadajmo, vzdadimъ, възdadimъ, vazdadimъ, vzdadimъ, vzdadim	Låt oss ge	V Imp, 1 pl	vzdati
Gospodevě, gospoděvě, gospodeve, Gospodevi	till Herren	S, Dat sg, M	gospodъ
Bogu	[till] Gud	S, Dat sg, M	bogъ
našemu	till vår	Pron poss, Dat sg	našъ

De kroatiska missalena följer MR grammatiskt med undantag för att de använder imperativ istället som i MR presens subjunktiv. Översättningen kommer dock fortfarande mycket nära MR. Det latinska verbet *agamus* översätts i två olika former i de kroatiska missalena; i 1531 i den förlängda formen *vzdavati* och i de övriga missalena i den kortare formen *vzdati*.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Tre lexikaliska avvikelser förekommer bland de kroatiska missalena i översättningen av verbet *agamus*. I 1368, 1404, 1420-t och 1528 översätts det med imperativ plural av *vsilati*, medan det i de senare missalena översätts med imperativ plural av *vzdavati/vzdati*. De sistnämnda två verben är två olika verb med samma betydelse.

I 1741 och i de efterföljande missalena börjar första ordet med stor bokstav. Även substantiven *gospodъ* och *bogъ* börjar med stor bokstav. 1368, 1404, 1420-t och 1528 använder samma verb; *vsilati*. 1368 och 1528 använder båda vokalen e som näst sista vokal i ordet medan 1420-t använder vokalen i. 1404 har bara en vokal i den näst sista stavelsen. 1368 och 1420-t har apostrof i ändelsen istället för jer. 1404 har vokaliserat jer i slutet av ordet med o. Endast 1528 har behållit jer i ändelsen. I verbet *vzdavati* har 1531 ersatt jer i svag position i ändelsen med vokalen o. 1631, 1706 och 1741 har vokaliserat jer i svag position med o. 1893 har återrekonstruerat jer. Intressant är att 1914 i verbet i den solemna prefationen har tagit bort jer i svag position helt medan det i den feriala prefationen har vokaliserats med a. Orsaken till denna inbördes avvikelse är svår att förklara med säkerhet. 1914 har helt tagit bort jer efter konsonanten v i svag position. 1631 och 1706 översätter verbet i en förlängd form. Jer i ändelsen av verbet har i 1531, 1631 och 1706 vokaliserats med o medan det i 1741 1893 och 1914 återkommit. I 1927 har jer helt avskaffats. I substantivet *gospodъ* avviker 1404 återigen från de andra missalena genom att använda ě som näst sista vokal istället för e. 1368 fram till 1531 har ě i ändelsen, 1631 och 1706 e medan 1741 och de efterkommande missalena har i i ändelsen.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 8

MR	Dignum et justum est
1631	dostojno i pravadno est
1706	dostojno i pravadno est
1741	Dostoino i pravedno estъ
1893	Dostoino i pravedъno estъ
1914	Dostoino i pravedno jestъ
1927	Dostojno i pravedno jest

1368	dostoino i pravdno estъ
1404	dostoino i pravadno estъ
1420-t	dostoino i pravdno estъ
1528	dostoino i pravadno estъ
1531	dostoino i pravadno estъ

Morfologisk analys:

Ord	Översättning	Form	Grundform
Dignum	tillbörligt	Adj, Nom sg, N	dignum
et	och	Konj	et
justum	rätt	Adj, Nom sg, N	iustus
est	[det] är	V atematiskt pres ind akt, 3 sg	sum esse
dostojno, Dostoino	tillbörligt, värdigt	Adj, Nom sg, N	dostoino
i	och	Konj	i
Pravadno, pravadno, pravedno, pravedъno	Rätt, rättfärdigt	Adv	правъдно

est, estь, jestь, jest	är	Verb atematisk, Pres ind akt, 3 sg	biti
------------------------	----	---------------------------------------	------

En grammatisk avvikelse förekommer där adjektivet *justum* översätts med adverbet *pravьdьno* i de kroatiska missalena. I övrigt följer samtliga kroatiska missalen MR grammatiskt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena I 1741 och i de efterföljande missalena börjar första ordet med stor bokstav. I adjektivet *dostoino* ersätts vokalen *i* med konsonanten *j* i 1631 och 1706 för att återkomma igen i 1741, 1893 och 1914. 1927 ersätter återigen *i* med *j*. I adverbet *pravьdьno* har 1368 och 1420-t ingen vokal mellan konsonanterna *d* och *n* vilket avviker från den kroatiska kyrkoslaviska normen där vokalen *e* borde ha stått. 1404, 1528, 1531, 1631 och 1706 ersätter *e* med *a*. I 1741 och i de efterföljande missalena återkommer *e* igen. Endast 1893 har med jer i återrekonstruerad form. I 1914 och 1927 har jer åter avskaffats helt. I verbet *estь* har 1914 och 1927 lagt till konsonanten *j* i början av ordet. 1368 och de efterföljande fram till 1531 använder jer enligt kroatisk kyrkoslavisk norm medan 1631 och 1706 har avskaffat jer. I 1741 återkommer jer och i de efterföljande missalena medan det avskaffas helt i 1927.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser.

3.1.1. Slutsatser – språklig analys av inledningsprefationen

Av den språkliga analysen kan slutsatsen dras att samtliga kroatiska missalen grammatiskt och syntaktiskt håller sig mycket nära MR. Det förekommer inte en enda avvikelse i ordföljden. De stora skillnaderna mellan de kroatiska missalena inbördes är ortografiska och fonetiska. Dessa har i sig ingen påverkan på översättningarna från MR grammatiskt eller syntaktiskt. Däremot påverkar detta musiken när den ska notsättas på kyrkoslaviska då det tydligt framkommer i analysen att de ortografiska och fonetiska avvikelserna påverkar antalet stavelser i flera av de översatta orden.

Av intresse är också att notera att missalena 1631 och 1706 sinsemellan inte uppvisar en enda avvikelse grammatiskt, lexikaliskt, fonetiskt eller syntaktiskt.

1914 har en intern avvikelse fonetiskt i verbet *vzdavati* där den solemna inledningsprefationen har vokaliserat med vokalen *a* mellan konsonanterna *v* och *z* medan verbet står skrivet ovokaliserat på samma ställe i den feriala inledningsprefationen.

1927

V istinu dostojno i pravedno jest, pravo i spasitelno,
nam tebe vseгда i vazde hvali vzdavati:
Gospodi sveti, Otce vsemogi, večni Bože:
Hr stom Gospodem našim.
Imže veličastvo tvoje hvalet Anđeli,
klaňajut se Gospodstvja,
trepećut Vlasti.
Nebesa, nebeskije že Sili i blaženi Serafimi,
obćim radovanjem proslavļajut.
S nimiže i naše glasi, da prijeti povelishi, molim,
priležnim ispovedanjem glagoljuće.

Sektion 1

MR	Vere dignum et justum est aequum et salutäre
1631	V istinu dostojno i pravadno est, pravo i spasitelno,
1706	V istinu dostojno i pravadno est, pravo i spasitelno,
1741	Vo istinnu dostoino i pravedno estь, pravo i spasitelno,
1893	Вь istinu dostoino i pravedno estь, pravo i sьpasitelno,
1914	Вь istinu dostoino i pravedno jestь, pravo i spasitelno,
1927	V istinu dostojno i pravedno jest, pravo i spasitelno,

1368	V istinu dostoino pravdno est' i spasitelno
1404	V istinu dostoino i pravadno est' pravo i spasitelno
1420-t	V istinu dostoino pravdno est' pravo i spasitelno
1528	V istinu dostoino i pravadno estь, pravo i spasitelno,
1531	V istinu dostoino i pravadno estь, pravo i spasitelno,

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
Vere	Sannerligen	Adv	vere
dignum	tillbörligt	Adj, Nom sg, N	dignus
et	och	Konj	et
justum	rätt	Adj, Nom sg, N	iustus
est	[det] är	V atematiskt pres ind akt, 3 sg	sum, esse
aequum	riktigt, rätt	Adj, Nom sg, N	aequus
salutäre	gagneligt	Adj, Nom sg, N	salutaris
Vo, vь, v	i	Prep	вь
istinnu, istinu	sannerligen	S, Ack sg, F	istina
dostojno, dostoino	tillbörligt, värdigt	Adj, Nom sg, N	dostoino
i	och	Konj	i
pravadno, pravedno, pravedno	Rätt, rättfärdigt	Adv	правьдно
est, estь, jestь, jest	är	Verb atematiskt Pres, 3 sg	biti
Pravo	riktigt	adverb	pravo

spasitelno, spasitelno	gagneligt	Adj, Nom sg, N	spasitelъnъ
------------------------	-----------	----------------	-------------

Tre grammatiska avvikelser förekommer i de kroatiska missalena. De kroatiska missalena översätter adverbet *vere* med substantivet *istinu* i ackusativform vilket gör att det behöver föregås av prepositionen *ъ*. Den andra avvikelser hos de kroatiska missalena är densamma som i inledningsprefationen sektion 8 där adjektivet *justum* översätts med adverbet *правъдъно* i de kroatiska missalena. Den tredje avvikelser är i översättningen av adjektivet *aequum* som i de kroatiska missalena översätts med adverbet *pravo*. I övrigt följer de kroatiska missalena MR grammatiskt.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. Prepositionen *ъ* åtföljs hos 1368, 1404 och 1420-t inte med apostrof som ersätter *jer* i svag position som i inledningsprefationen sektion 1. I 1368 fram till 1706 återges *ъ* sammanvävd som proklitika med det nästföljande adjektivet *istinu*; ”*Vistinu*” utan apostrof efter *v*. 1741 har som i inledningsprefationen återigen vokaliserat *jer* i svag position med *o*. 1893 har återrekonstruerat *jer* vilket även 1914 behåller. 1927 har avskaffat *jer*. I adjektivet *dostoino* har 1631, 1706 och 1927 ersatt vokalen *i* med konsonanten *j*. Samtliga kroatiska missalen återger adverbet *правъдъно* enligt samma analys som i inledningsprefationen sektion 8. Samtliga kroatiska missalen återger verbet *estъ* i presensform enligt samma analys som i inledningsprefationen sektion 8. Undantaget är 1368, 1404 och 1420-t som denna gången istället har ersatt *jer* med apostrof. Hos samtliga kroatiska missalen förutom 1893 och 1927 återges adjektivet *spasitelno* enligt den kroatiska kyrkoslaviska normen. 1927 har palataliserat konsonanten *l* med *ļ*. 1893 är det enda missalet som använder *jer* i adjektivet.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden utan inbördes avvikelser med undantag för 1368 som saknar adverbet *pravo*.

Sektion 2

MR	nos tibi semper et ubique gr̃atias āgere:
1631	nam tebi vsagda i vazde hvali vozdavati,
1706	nam tebi vsagda i vazde hvali vozdavati,
1741	namъ teбѣ vsegda, i vezdѣ hvali vozdavati,
1893	namъ teбѣ въsegda i vezdѣ hvali въzdavati,
1914	namъ teбѣ vsegda i vazde hvali vazdavati/vzdavati,
1927	nam teбѣ vsegda i vazdѣ hvali vzdavati:

1368	namъ teбѣ vinu i v'zdѣ hvali vsilati
1404	namъ teбѣ vinu i vazdѣ hvali vsilati
1420-t	namъ teбѣ vinu i vazdѣ hvali vsilati
1528	namъ teбѣ vinu i vazdѣ hvalli vsilati,
1531	namъ tebi vsagda i vazdѣ hvali vzdavati,

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
<i>nos</i>	vi, oss	Pron pers, Nom pl	<i>ego</i>
<i>tibi</i>	[till] dig	Pron pers, Dat sg, M	<i>tu</i>
<i>semper</i>	alltid	Adv	<i>semper</i>
<i>et</i>	och	Konj	<i>et</i>
<i>ubique</i>	överallt	Adv	<i>ubique</i>
<i>grátias</i>	tack	S, Ack pl, F	<i>gratia</i>
<i>ágere</i>	att göra	V, Inf	<i>ago</i>
<i>namь, nam</i>	oss	Pron, dat pl	<i>azь</i>
<i>tebi, tebě</i>	[till] dig	Pron pers, Dat sg, M	<i>ti</i>
<i>vinu</i>	oupphörligt	Adv	<i>vinu</i>
<i>vsagda, vseгда</i>	överallt	Adv	<i>vseгда</i>
<i>i</i>	och	Konj	<i>i</i>
<i>v'zdě, vazde, vazdě</i>	alltid	Adv	<i>vazdě</i>
<i>hvali</i>	tack	S, Ack pl, F	<i>hvala</i>
<i>vsilati</i>	sända	V, Inf	<i>vsilati</i>
<i>vozdavati, vazdavati, vzdavati</i>	Att ge	V, Inf	<i>vzdavati</i>

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt med undantag att det personliga pronominet *nos* översätts *namь* som är dativ plural medan MR använder nominativ plural.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Lexikaliskavvikelse förekommer i översättningen av adverbet *semper* där de fyra första kroatiska missalena 1368, 1404, 1420-t och 1528 översätter med adverbet *vinu* medan de senare missalena översätter med adverbet *vseгда*. Precis som i inledningsprefationen sektion 7 förekommer lexikalisk avvikelse bland de kroatiska missalena där de fyra första missalena översätter verbet *ágere* med verbet *vsilati* medan de senare missalena översätter med verbet *vzdavati*.

1741, 1893 och 1914 är de enda missalena som använder jer i pronominet *namь*. I pronominet *tebi* ersätter 1531, 1631 och 1741 *ě* med vokalen *i* i dativ singular. I adverbet *vseгда* har 1893 lagt till jer mellan konsonanterna *v* och *s*. 1531, 1631 och 1706 skriver vokalen *a* som första vokal. 1741 och de efterföljande missalena skriver istället vokalen *e* som första vokal. 1368 är det enda missalet som inte har vokaliserat jer i adverbet *vazdě* i svag position. 1404 och de efterföljande missalena har vokaliserat jer med vokalen *a* med undantag av 1741 och 1893 som istället har vokaliserat jer med *e*. Intressant är att notera att 1893 har valt att behålla vokalen *e* istället för att återrekonstruera jer eller använda vokalen *a*. 1631, 1706 och 1914 har ersatt *ě* med *e*. Intressant är att *ě* återinförs i 1927 av samma författare som har skrivit 1914. 1528 är det enda missalet som skriver substantivet *hvala* med två *l*. 1631, 1706 och 1741 har vokaliserat jer i svag position med *o* i verbet *vzdavati*. 1893 har återrekonstruerat jer i svag position. Intressant är att 1914 åter igen skriver verbet *vazdavati* i den solemna prefationen medan det står *vzdavati* i den feriala prefationen.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 3

MR	Dómine sancte, Pater omnípotens aetérne Deus:
1631	gospodi sveti, otče vsemogi, večni Bože:
1706	gospodi sveti, otče vsemogi, večni Bože:
1741	Gospodi svētii, Otče vsemogii, věčnii Bože:
1893	Gospodi sveti, Oтѣче вѣsemogi, věčъni Bože:
1914	Gospodi sveti, Otče vsemogi, večni Bože:
1927	Gospodi sveti, Otče vsemogi, večni Bože:

1368	gospodi sveti, otče vsemogi, večni bože
1404	gospodi sveti otče vsemogi věčni bože
1420-t	gospodi sveti otče vsemogi věčni bože
1528	gospodi sveti, otče vsemogi, večni bože
1531	gospodi sveti, otče vsemogi, večni bože

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
Dómine	Herre	S, Vok sg, M	dominus
sancte	helige	Adj def form, Vok sg, M	sanctus
Pater	Fader	S, Vok sg, M	pater
omnípótens	allsmåktige	Adj def form, Vok sg, M	omnipotens
aetérne	evige	Adj def form, Vok sg,	aeternus
Deus	Gud	S, Vok sg, M	Deus
Gospodi	Herre	S, Vok sg, M	gospodъ
sveti, svētii	helige	Adj def, Vok sg, M	svetъ
Otče	Fader	S, Vok sg, M	отѣсъ
vsemogi, vsemogii	allsmåktige	Adj def form, Vok sg, M	vsemogi
večni, věčnii, věčni	evige	Adj def form, Vok sg,	věčънь
Bože	Gud	S, Vok sg, M	богъ

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt exakt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. 1741 och de efterkommande missalena skriver *gospodi* med stor bokstav i början. I adjektivet *sveti* avviker 1741 från de övriga missalena genom att ersätta vokalen *e* med *ě*. 1741 avviker även från de övriga missalena genom att skriva två *i* i ändelsen istället för ett. 1741 och de efterkommande missalena skriver *otče* med stor bokstav i början. 1893 har återrekonstruerat *jer* i svag position. 1893 har återrekonstruerat *jer* i svag position i adjektivet *vsemogi*. 1741 avviker återigen genom att avsluta adjektivet med två *i*. I adjektivet *věčъni* har 1631 och 1706 ersatt *ě* med *e*. 1893 har återrekonstruerat *jer* i svag position. 1741 avviker återigen genom att avsluta adjektivet med två *i*. 1631 och de efterkommande missalena skriver *богъ* med stor bokstav i början.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 4

MR	per Christum, Dóminum nostrum.
1631	Hristom gospodom našim.
1706	Hristom gospodom našim.
1741	Hristomъ Gospodemъ našimъ.
1893	Hrѣstomъ gospodemъ našimъ.
1914	Hrstormъ gospodemъ našimъ.
1927	Hrstorm Gospodem našim.

1368	hrstormъ gospodemъ našimъ
1404	hrstormъ gospodemъ našimъ
1420-t	hrstormъ gospodemъ našimъ
1528	hrstormъ gospodemъ našimъ
1531	hristomъ gospodemъ našimъ

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
per	genom	Prep	per
Christum	[genom] Kristus	S, Ack sg, M	Christus
Dominum	[genom] Herren	S, Ack sg, M	dominus
nostrum	vår	Pron poss, Ack sg,	noster
Hristom, Hristomъ, Hrstorm	[med] Kristus	S, Instr sg, M	Hrѣstъ
gospodom, Gospodemъ, Gospodem	[med] Herren	S, Instr sg, M	gospodъ
našim, našimъ	[med] vår	Pron poss, Instr sg, 1 pl, M	našъ

Samtliga kroatiska missalen avviker från MR genom att översätta substantiven och pronominet i instrumentalis singular medan MR skriver substantiven och pronominet i ackusativ singular. Detta medför att det första substantivet föregås med en preposition i MR vilket det inte gör i de kroatiska missalena. Det är dock fortfarande samma ordklasser som används i de kroatiska missalena och översättningen följer meningens betydelse enligt MR.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. 1631 och de efterkommande missalena skriver *hrѣstomъ* med stor bokstav i början. 1531, 1631, 1706 och 1741 vokaliserar jer med *i*. 1893 återrekonstruerar jer medan de efterföljande missalena avskaffar jer. 1631, 1706 och 1927 är de enda missalena som inte använder jer i ändelsen. I substantivet *gospodemъ* ersätter 1631 och 1706 vokalen *e* med *o*. 1631, 1706 och 1927 har avskaffat jer i svag position. I pronominet *našimъ* har 1631, 1706 och 1927 avskaffat jer i svag position.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 5

MR	Per quem majestatem tuam laudant Angeli,
1631	Imže veličastvo tvoe hvalet Anjeli,
1706	Imže veličastvo tvoe hvalet Anjeli,
1741	Imže veličestvo tvoe hvalět Aggeli,
1893	Имџе величество твоe hvaletъ Анџели,
1914	Imže veličastvo tvoje hvaletъ Anđeli,
1927	Imže veličastvo tvoje hvalet Anđeli,

1368	imže veličastvo tvoe hvaletъ anjeli
1404	kim veličastvo tvoe hvaletъ anjeli,
1420-t	imže veličastvo tvoe hvaletъ anjeli
1528	imže veličastvo tvoe hvaletъ Anjeli
1531	imže veličastvo tvoe hvaletъ Anjeli

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
per	genom	Prep	per
quem	vilken	Pron inter, Ack sg, F	qui
majestatem	majestät	S, Ack sg, F	maiestas
tuam	din	Pron poss, Ack sg, F	tuus
laudant	de prisar	V, Pres ind akt, 3 pl	laudo
Angeli	änglar	S, Nom pl, M	angelus
imže	med vilken	Pron inter, Instr sg, N	iže
kim	med vilken	Pron inter, Instr sg, N	ki
veličastvo, veličestvo	storhet	S, Ack sg, N	veličьstvo
tvoe, tvoje	din	Pron poss, Ack sg, N	tvoi
hvalet, hvalět	[de] lovprisar	V pres ind akt, 3 pl	hvaliti
Anjeli, Aggeli, Анџели, Anđeli, Anđeli	änglar	S, Nom pl, M	anjelъ

Som i sektion 4 översätter samtliga kroatiska missalen det interrogativa pronominet *quem* med kyrkoslaviska interrogativa pronomen i instrumentalis singular istället för ackusativ singular. Detta medför även att de utelämnar översättning av prepositionen *per* som i sektion 4. Samtliga kroatiska missalen översätter även substantivet *majestatem* och *tuam* i instrumentalis singular istället för ackusativ singular. Därefter följer samtliga kroatiska missalen MR grammatiskt. Den kyrkoslaviska översättningen för *majestas*; *veličьstvo* är neutrum medan *majestas* är femininum vilket dock inte påverkar översättningen av ordet i kasusformen. 1404 avviker från de andra kroatiska missalena genom att översätta pronominet *quem* med *kim* istället för *imže* vilket dock inte påverkar betydelsen i översättningen.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena med undantag av 1404 som avviker från de andra kroatiska missalena genom att översätta *quem* med *kim* istället för som i de andra missalena med *imže*. I pronominet *iže* har 1893 återrekonstruerat jer vilken inte förekommer i något annat missale. I substantivet *veličbstvo* har 1741 ersatt vokalen *a* med *e*. Intressant nog har 1893 behållt denna ändring. I pronominet *tvoe* har 1914 och 1927 lagt till konsonanten *j*. I verbet *hvalet* avviker 1741 från de andra missalena genom att den har ersatt vokalen *e* med *ě*. 1631, 1706 och 1741 har avskaffat jer vilket 1893 återrekonstruerar och behålls i 1914. 1927 avskaffar jer igen. 1528 och de efterföljande missalena stavar substantivet *anjeli* med stor bokstav i början. 1741 använder två *g* i ordet enligt grekisk norm. 1893 skriver jer efter konsonanten *n* vilket varken förekommer i den kroatiska kyrkoslaviska normen eller den fornkyrkoslaviska. Ingen av de andra missalena använder jer. 1914 är det enda missalet som använder konsonanten *đ*. 1927 ersätter *đ* med *ǰ*.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden med undantag av att de inte startar meningen med preposition då de använder annat kasus än MR i det första substantivet och pronominet.

Sektion 6

MR	adórant Dominatiónes,
1631	poklanějut Gospodstviě,
1706	poklanějut Gospodstviě,
1741	klanějut sě Gospodstviě,
1893	poklanjuty se Gospodstviě,
1914	klaňajuty se Gospodstvija,
1927	klaňajut se Gospodstvja,

1368	klanajuty gospodstviě
1404	i poklanajuty se gospodstviě
1420-t	poklanajuty gospodstviě
1528	poklanajuty Gospodstvia
1531	klanajuty se Gospodstviě

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
adórant	[de] tillber	V, Pres ind akt, 3 pl	adoro
Dominatiónes	Herradömena	S, Nom pl, F	dominatio
i	och	Konj	i
poklanějut, klanějut, poklanjuty, klaňajut	[de] tillber	V, Pres ind akt, 3 pl	klanati
sě, se	sig	Pron refl	se
Gospodstviě, Gospodstvja	Herradömena	S, Nom pl, N	gospodstviě

1368, 1420-t, 1528, 1531, 1631 och 1706 följer MR grammatiskt exakt. 1404, 1420-t, 1528, 1631 och 1706 använder prefix *i* i verbet *klanati* men påverkar inte ordets grammatiska form

eller betydelse. 1404 avviker från de andra missalena genom att börja med konjunktionen *i*. Detta påverkar dock inte översättningen från MR. 1741 och de efterföljande missalena har lagt till det reflexiva pronominet *se* vilket inte heller påverkar översättningen från MR. *Gospodstviě* är neutrum medan *dominatio* är femininum vilket dock inte påverkar översättningen av ordet i kausformen.

Lexikalisk och ortografisk analys:

1631, 1706 och 1741 har i verbet *klanajut* bytt ut vokalen *a* efter konsonanten *n* med *ě* och ger därmed *n* ett palatalt uttal. 1914 och 1927 behåller vokalen *a* men ger *n* palatalt uttal genom att ersätta *n* med *ń*. 1631, 1706, 1741 och 1927 har avskaffat jer i slutet av ordet. 1893 har återrekonstruerat jer och behålls i 1914. I pronominet *se* avviker 1741 från de efterföljande missalena genom att ersätta vokalen *e* med *ě*. 1528 och de efterföljande missalena stavar substantivet *gospodstviě* med stor bokstav i början av ordet. 1893 har återrekonstruerat jer efter konsonanten *d* och är det enda missalet som använder jer i ordet. 1528 har bytt ut *ě* med vokalen *a*. 1914 skriver *ja* i ändelsen istället för *ě*. 1927 har tagit bort vokalen *i* och ersatt ändelsen i ordet med *ja*.

Syntaktisk analys:

1368, 1410-t, 1528, 1531, 1631 och 1706 följer MR syntaktiskt och i ordföljden. 1404 avviker från de andra missalena genom att använda konjunktionen *i* som första ord. 1404, 1531, 1741, 1893, 1914 och 1927 avviker från de andra missalena genom att använda pronominet *se* efter *klanajut/poklaňajut*.

Sektion 7

MR	tremunt Potestátes.
1631	trepečut Vlasti.
1706	trepečut Vlasti.
1741	trepečutъ Vlasti:
1893	trepečutъ Vlasti.
1914	trepeštutъ Vlasti/vlasti.
1927	trepečut Vlasti.

1368	trepečutъ vlasti
1404	trepečutъ vlasti
1420-t	trepečutъ vlasti
1528	trepečutъ vlasti
1531	trepečutъ vlasti

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
tremunt	[de] darrar	V Pres ind akt, 3 pl	tremo
Potestátes	Makterna	S, Nom pl, F	potestas
trepečut, trepečutъ, trepeštutъ, trepečut	[de] darrar	V pres ind akt, 3 pl	trepetati
Vlasti	Makterna	S, Nom pl, F	vlastъ

Samtliga kroatiska missalen följer MR grammatiskt exakt utan inbördes avvikelser.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala skillnader förekommer bland de kroatiska missalena. 1528, 1631 och de efterföljande missalena har i verbet *trepećuti* ersatt *ě* med vokalen *e*. 1914 har ersatt konsonanten *č* med *št* av intresse då det är känt att det sällan uttalades så i den kroatiska kyrkoslaviskan. 1927 ersätter *č* med *ć*. I 1631, 1706 och 1927 är *jer* avskaffat i ändelsen. 1631 och de efterföljande missalena stavar substantivet *vlasti* med stor bokstav i början av ordet. I 1914 stavas ordet med litet *v* i den feriala prefationen.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 8

MR	Coeli coelorúmque Virtútes ac beáta Séraphim
1631	Nebesa, nebeskie že sili, i blaženi Serafim
1706	Nebesa, nebeskie že sili, i blaženi Serafim
1741	Nebesa, nebesniě že Sili, i blažennii Serafimi
1893	Nebesa, nebeskie že Sili, i blaženi Serafimi
1914	Nebesa, nebeskije že Sili, i blaženi Serapimi
1927	Nebesa, nebeskije že Sili i blaženi Serafimi,

1368	nebesa nebeskie že sili i blaženi serafimъ
1404	nebesa i nebeskie sili i blaženi šerafimъ
1420-t	nebesa na i nebeskie že sili i blaženi šerafimъ
1528	nebesa nebeskie že sili i blaženi serafimъ
1531	neběsa nebeskie sili i blaženi serafimъ

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
Coeli	himlarna	S, Nom pl, N	caelum
coelorúm	av himlarna	S, Gen pl, N	caelum
que	och	Konj	que
Virtútes	Krafterna	S, Nom pl, F	virtus
ac	och	Konj	ac
beáta	välsignade	Adj, Nom pl, N	beatus
Séraphim	Serafim	S odeklinerad	seraphim
Nebesa	Himlarna	S, Nom pl, N	nebo
na i	så ock	Idiom	
i	och	Konj	i
nebeskie, nebeskije,	himmelska	Adj best. form, Nom pl, F	nebesкь
nebesniě	himmelska	Adj best. form, Nom pl, F	nebesънь
že	och	Konj	že
Sili	Krafter	S, Nom pl, F	сила
blaženi, blažennii	välsignade	Adj, Nom pl, F	блаженъ

serafimь, šerafimь, serafinь, Serafim, Serafimi	Serafimer	S, Nom pl, M	serafimь
---	-----------	--------------	----------

Samtliga kroatiska missalen avviker från MR grammatiskt i det andra substantiven i MR *caelorúm* genom att översätta med adjektivet *nebeskie/nebesniě*. De kroatiska missalena avviker även grammatiskt genom att använda nominativ plural istället för genitiv plural. *Caeli* och *caelorúm* är båda neutrum medan *nebesa* och *nebeskie/nebesniě* båda är femininum. 1420-t avviker genom att lägga till det idiomatiska uttrycket ”na i” vilket inte förekommer i MR. 1404 avviker genom att lägga till konjunktionen *i* medan de resterande missalena förutom 1531 avviker genom att lägga till konjunktionen *že*. Avvikelserna i konjunktionerna påverkar dock inte betydelsen i översättningen från MR. Adjektivet *beáta* är neutrum medan det översatta adjektivet *blaženi* är femininum. Denna avvikelse påverkar dock inte översättningen. Substantivet *séraphim* deklineras inte på det latinska språket utan behåller sin ursprungliga form oavsett kasus. I den kroatiska kyrkoslaviskan däremot deklineras *séraphim*.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Inga lexikala avvikelser förekommer bland de kroatiska missalena. 1631 och de efterkommande missalena stavar *nebesa* med stor bokstav i början av ordet. 1741 avviker från de andra missalena genom att ersätta konsonanten *k* med *n*. 1741 avviker även från de andra missalena genom att ersätta vokalen *e* med *ě*. 1914 och 1927 har lagt till konsonanten *j* efter vokalen *i*. 1741 och de efterföljande missalena stavar *sili* med stor bokstav i början av ordet. 1741 avviker från de andra missalena genom att skriva *blaženi* med två *i* i ändelsen istället för ett *i*. 1631 och de efterföljande missalena stavar *serafimь* med stor bokstav i början. 1404 avviker från de andra missalena genom att använda konsonanten *š* istället för *s*. 1914 avviker från de andra missalena genom att använda konsonanten *p* istället för *f*. 1531 avviker från de andra missalena genom att använda konsonanten *n* istället för *m*. 1631 och 1706 har avskaffat jer. 1741 och de efterföljande missalena har vokaliserat jer med *i*.

Syntaktisk analys:

Syntaktiskt och i ordföljden följer samtliga kroatiska missalena MR i de gemensamma orden. 1404 avviker genom att lägga till en konjunktion efter första ordet medan 1420-t avviker genom att lägga till ett idiom efter första ordet. Samtliga kroatiska missalen förutom 1531 avviker från MR genom att lägga till ytterligare en konjunktion.

Sektion 9

MR	sócia exultatióne concélebrant.
1631	sa općim radovaniem služet.
1706	sa općim radovaniem služet.
1741	obćimь radovaniemь proslavlějutь.
1893	obьćimь radovaniemь proslavlajutь.
1914	obštимь radovanijemь proslavlajutь. radovaniem
1927	obćim radovanjem proslavlajut.

1368	s' opčimь radovaniemь služetь
1404	s' opčimь radovaniemь služetь
1420-t	sb opčimь radovaniemь služetь
1528	sa opčimь radovaniemь služetь
1531	družbenimь vzradovaniemь čtujutь

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
sócia	delande	Adj, abl sg, F	socius
exultatióne	[i, med] glädje	S, Abl sg, F	exultatio
concélebrant	firar, förkunnar	V, pres ind akt, 3 pl	concelebro
s', sb, sa	med	Prep	sb
opčim, občimь, obćim	delande, [med] gemensam	Adj, Instr sg, N	obćii
družbenimь	delande, [med] gemensam	Adj, Instr sg, N	družbenь
vzradovaniemь	[med] glädje	S, Instr sg, N	vzradovanie
radovaniem, radovaniemь, radovanjem	[med] glädje	S, Instr sg, N	radovanie
čtujutь	firar	V pres ind akt, 3 pl	čtovati
služet	tjänar	V pres ind akt, 3 pl	služiti
proslavlějutь, proslavlajutь, proslav ajut	[de] firar, förkunnar	V, pres ind Akt, 3 pl	proslavlati

1531, 1741, 1893, 1914 och 1927 översätter adjektivet *sócia* i MR med adjektiv. De övriga missalena översätter också ordet i adjektivform men skriver prepositionen *sb* framför vilket dock inte påverkar betydelsen av översättningen gentemot de övriga kroatiska missalena. MR skriver adjektivet och substantivet i ablativ singularform medan de kroatiska missalena samtliga översätter adjektivet och substantivet i instrumentalis singularform. Det är svårt att avgöra hurivuda adjektivet och substantivet i MR motsvaras av lokativ eller instrumentalis i kyrkoslaviskan. I det latinska språket används kasusformen ablativ både för instrumentalis och lokativ. I det latinska språket är *sócia* och *exultatióne* feminint medan de kyrkoslaviska motsvarigheterna är neutrum vilket dock inte påverkar översättningen. 1531 avviker från de övriga missalena genom att översätta *sócia* med *družbenimь* istället för *občimь* vilket dock inte påverkar betydelsen i översättningen. 1531 skriver prefixet *vz* i början av ordet *radovaniemь* vilket dock inte påverkar betydelsen i översättningen. Verbet *concélebrant* är översatt grammatiskt exakt i samtliga kroatiska missalena.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Lexikalisk avvikelse förekommer hos de kroatiska missalena där tre olika översättningar förekommer av verbet *concélebrant*: *služetь* hos 1368, 1404, 1420-t, 1528, 1631 och 1706, *čtujutь* som bara återfinns i 1531 och *proslavlajutь* hos 1741 och de efterföljande missalena.

1368 och 1404 har i prepositionen *sb* ersatt jer med apostrof. 1420-t använder jer. 1528, 1631 och 1706 har vokaliserat jer med *a*. 1368 fram till 1706 (utom 1531) skriver *občimь* med

konsonanten *p* medan de efterföljande missalena skriver med *b*. 1893 har återrekonstruerat *jer*. De andra missalena skriver inte *jer* efter *b*. 1368 fram till 1893 skriver med konsonanten *ĉ* medan 1914 återigen skriver *ĉ* med konsonanten *št* som i sektion 7. 1927 har ersatt *ĉ* med *ċ*. 1368 fram till 1531 (även om 1531 använder annat adjektiv) skriver *jer* i ändelsen. 1631 och 1706 har avskaffat *jer*. 1741, 1893 och 1914 skriver *jer* i ändelsen medan 1927 har avskaffat *jer*. 1914 har i substantivet *radovaniemь* lagt till konsonanten *j* efter vokalen *i*. 1927 har avskaffat *i* och behållit *j*. 1368 fram till 1531 skriver *jer* i ändelsen. 1631, 1706 och 1927 har avskaffat *jer*. 1741 och 1893 använder *jer*. 1914 använder *jer* i den solemna prefationen medan den inte finns med i den feriala prefationen.

1368 fram till 1531 avslutar verbet med *jer*. 1631 och 1706 har avskaffat *jer*. 1741, 1893 och 1914 använder *jer*. 1927 har avskaffat *jer*. 1741 skriver *ě* istället för vokalen *a*. 1927 har valt att ersätta konsonanten *l* med den palatala konsonanten *ļ*.

Syntaktisk analys:

1531, 1741 och de efterföljande missalena följer MR syntaktiskt och i ordföljden. 1368, 1404, 1420-t, 1528, 1631 och 1706 börjar med en preposition men följer därefter MR syntaktiskt och i ordföljden.

Sektion 10

MR	Cum quibus et nostras voces ut admitti júbeas, deprecámur,
1631	Съ нимиже i naše glasi, da smesiti povelishi molimo,
1706	Съ нимиже i naše glasi, da smesiti povelishi molimo,
1741	S nimiže i našē glasi, da priēti povelishi molimь,
1893	Съ нимиже i naše glasi, da prieti povelishi molimь,
1914	Съ ними же i naše glasi, da prijeti povelishi molimь, ñimi
1927	S ñimiže i naše glasi, da prijeti povelishi, molim,

1368	š nimiže i naše glasi da smēsiti povelishi molim' te
1404	š nimi i naše glasi da smēsitie povelishi molim' te
1420-t	s nimiže i naše glasi da smēsiti se povelishi molim' te
1528	š ñimiže i naše glasi, da smēsiti povelishi molim' te
1531	š nimi i naše glasi, da priēti povelishi molimo

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
Cum	med	Prep	cum
quibus	[med] vilka	Pron rel, Abl pl, F	qui
et	och	Konj	et
nostras	våra	Pron poss, Ack pl, F	noster
voces	röster	S, Ack pl, F	vox
ut	att	Konj	ut
admitti	att förenas	V Pres ind pass, 1 pl	admitto
júbeas	[att] du må befalla	V Pres subjunktiv akt, 2 sg	iubeo

deprecámur	vi bönfaller	V deponent form pres ind, 1 pl	deprecor
S _ь , S	med	Prep	s _ь
ńimiže, nimiže	[med] vilka	Pron rel, Instr pl, M	iže
i	och	Konj	i
naše	våra	Pron poss, Ack pl, M	naš _ь
glasi	röster	S, Ack pl, M	glas _ь
da směsiti, směsitie, da smesiti	att förenas	V inf	směsiti
směsiti se	förena sig	V inf	směsiti se
da priěti, prijeti	må nå	V inf	priěti
poveliši	[du] befäller	V pres ind akt, 2 sg	povelěti
molim', molimo, molimь, molim	[vi] bönfaller	V deponent form pres ind, 1 pl	moliti
te	dig	Pron pers	ti

De fem första orden i MR översätts grammatiskt exakt i samtliga kroatiska missalen. Den enda skillnaden är att pronomina och substantiv har feminin form i MR medan motsvarigheten i kyrkoslaviska är maskulinum. Detta har dock ingen påverkan på översättningen. 1404 och 1531 skriver pronominet *nimi* utan suffixet *že*. 1914 har särat på *nimi* och *že*. Det är svårt att avgöra huruvida det medvetet är skrivet så eller om det kan vara slarvfel från författarens sida.

Verbet *admitto* är i MR skrivet i presensform medan samtliga kroatiska missalen har översatt verbet i infinitivform. 1420-t avviker från de andra missalena genom att lägga till pronominet *se* efter verbet. Verbet *iubeo* är i MR skrivet i aktiv presensform. Samtliga kroatiska missalen har översatt verbet i aktiv presensform men avviker från MR genom att skriva i indikativform medan MR använder subjunktiv form. Verbet *deprecámur* är översatt grammatiskt exakt i samtliga kroatiska missalen. 1368 fram till 1528 avslutar meningen med det personliga pronominet *te*.

Lexikalisk och ortografisk analys:

Lexikalisk avvikelse förekommer bland de kroatiska missalena i översättningen av verbet *admitti* där 1368, 1404, 1420-t, 1528, 1631 och 1706 översätter med verbet *směsiti* medan de resterande missalena översätter med verbet *priěti*.

1631 och de nästföljande missalena skriver prepositionen *s_ь* med stor bokstav i början. 1368, 1404, 1528 och 1531 skriver *s_ь* med konsonanten *š* utan åtföljande *jer* då ordet är skrivet sammanvävt proklitiskt med det nästföljande pronominet. 1631 och 1706 skriver *s_ь* med *jer* vilket är intressant med tanke hur sällan det används i dessa två missalen. 1741 och 1927 använder inte *jer* medan 1893 återrekonstruerar *jer* och åtföljs av 1914. I 1528, 1631 och 1706 visar den glagolitiska skriften att konsonanten *n* får ett palatalt uttal i pronominet *ńimiže*. Återigen finns en inbördes avvikelse hos 1914 då det i den feriala prefationen står *nimiže* utan palataliserat *n* medan det i den feriala prefationen står *ńimiže* med palataliserat *n*. 1927 skriver ordet med palataliserat *n*. I pronominet *naš_ь* avviker 1741 från de andra missalena genom att ersätta vokalen *e* med *ě*. 1631 och 1706 har i verbet *směsiti* ersatt *ě* med *e*. 1404 avviker genom att lägga till vokalen *e* i ändelsen. 1893, 1914 och 1927 har i verbet *priěti* ersatt *ě* med *e*. 1914 och 1927 har även lagt till konsonanten *j* efter *i*. 1368 fram till 1528 *jer* i verbet *molimь* med apostrof. 1531, 1631 och 1706 har vokaliserat *jer* med *o*. 1741, 1893 och 1914 använder *jer* medan 1927 har avskaffat det helt.

Syntaktisk analys:

Samtliga kroatiska missalen följer MR syntaktiskt och i ordföljden. 1368, 1404, 1420-t och 1528 avviker genom att lägga till ett pronomen i slutet av meningen.

Sektion 11

MR	súpplici confessióne dicéntes:
1631	priležnim ispovedaniem glagoljuće.
1706	priležnim ispovedaniem glagoljuće.
1741	prilježnimъ ispovédaniemъ glagoljuće.
1893	priležnimъ ispovédaniemъ glagoljuće.
1914	priležnimъ ispovédanijemъ glagoljušte.
1927	priležnim ispovédanjem glagoljuće.

1368	priležnimъ ispovédaniemъ glagoljuće
1404	priležnimъ ispovédaemъ glagoleče
1420-t	priležnimъ ispovédaniemъ glagoljuće
1528	priležnimъ ispovédaniemъ glagoljuće
1531	priležnimъ ispovédaniemъ govorečě

Morfologisk analys

Ord	Översättning	Form	Grundform
súpplici	bönfallande	Adj, Dat sg	supplex
confessióne	Med bekännande lovprisning	S, Abl sg, F	confessio
dicéntes	[oss] sägandes	V obest form pres part akt, Nom pl, F	dico
priležnim, prilježnimъ	med passande	Adj def form, Instr sg, N	priležнь
ispovedaniem, ispovédaniemъ, ispovédanjem	med bekännande	S, Instr sg, N	ispovédanie
glagoljuće, glagoleče, glagoljuće	sägandes	V obest form pres part akt, Nom pl, M	glagolati
govorečě	sägandes	V obest form pres part akt, Nom pl, M	govoriti

Samtliga kroatiska missalen avviker grammatiskt i översättningen av adjektivet *súpplici* genom att översätta med adjektivet *prilježnimъ* i instrumentalis singularform medan MR använder dativ singular. Substantivet *confessióne* står i ablativform som i de kroatiska missalena översätts i instrumentalisform. Verbet *dicéntes* står i feminin form medan *glagoljuće* och *govorečě* står i maskulin form vilket dock inte påverkar översättningen. 1531 avviker från de andra kroatiska missalena genom att översätta verbet *dicéntes* med verbet *govorečě* istället för *glagoljuće*. Detta påverkar dock inte betydelsen i översättningen.

Lexikalisk och ortografisk analys:

De kroatiska missalena avviker lexikaliskt från MR genom att översätta adjektivet *súpplici* som betyder bönfällande med adjektivet *priležnimь* som betyder *med passande*.

I adjektivet *priležnimь* har 1893 återrekonstruerat jer efter konsonanten ž. Inget annat missale har behållit jer efter ž. 1631, 1706 och 1927 har avskaffat jer i ändelsen. I substantivet *ispovědaniemь* har 1631 och 1706 ersatt ě med vokalen e. 1927 har ersatt vokalen i efter n med konsonanten j. 1914 har lagt till j efter vokalen i. 1631, 1706 och 1927 har avskaffat jer i ändelsen. I verbet *glagoljuće* har 1404 ersatt bokstaven ju med e. 1914 har ersatt ĉ med št medan 1927 har ersatt ĉ med ć. 1531 har i verbet *govoreĉě* ě i ändelsen istället för e vilket avviker från den kroatiska kyrkoslaviska normen.

Syntaktisk analys:

De kroatiska missalena följer MR syntaktiskt och i ordföljden.

3.2.1. Slutsatser – språklig analys av prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar

Av den språkliga analysen kan slutsatsen dras att samtliga kroatiska missalen grammatiskt och syntaktiskt håller sig mycket nära MR. Grammatiska avvikelser förekommer dock. I tre fall avviker de kroatiska missalena från MR genom att översätta med annan ordklass än MR, i sektion 1 och sektion 8. Det förekommer 11 avvikelser från MR i kasusformen, i sektion 1, 2, 4, 5, 8, 9 och 11 bland substantiven, pronomina och adjektiven. Den vanligaste avvikelserna är att de kroatiska missalena översätter i instrumentalis där MR använder andra kasus.

Avvikelser förekommer i verb i sektion 10 där de kroatiska missalena använder annan verbform än MR. Vad som är intressant är att det under 600 år inte förekommer en enda inbördes avvikelse grammatiskt bland de kroatiska missalena i översättningen. Detta ger en stark indikation på att översättarna alltid medvetet har översatt en del ord och uttryck med avvikande grammatik från latin till kyrkoslaviska enligt den översättningen de ansett vara den mest lämpliga.

Intressant är att det som i inledningsprefationen inte förekommer en enda avvikelse i ordföljden bortsett från enstaka tillägg av prepositioner eller konjunktioner. Orsaken till att uppsatsen har delat upp MR:s text i sektioner är främst för att det lätt ska kunna ses ifall de olika kroatiska missalena följer MR syntaktiskt och i ordföljden eller om det rör sig om friare översättningar. Samtliga kroatiska missalen har visat sig följa MR sektion för sektion syntaktiskt och i ordföljden utan en enda avvikelse. Orsaken till att de kroatiska missalena språkligt håller sig så nära MR kan vara flera: 1) de glagolitiska författarna har avsiktligt alltid språkligt försökt hålla sig så nära de romerska originalen som möjligt för att så långt som möjligt vara trogna de romerska originaltexterna, 2) de glagolitiska författarna har avsiktligt alltid språkligt försökt hålla sig så nära de romerska originalen som möjligt för att göra det lättare att troget följa de romerska melodierna. Det är inte möjligt att bevisa de två nämnda hypoteserna i denna uppsatsen då det krävs att samtliga texter i missalena i så fall jämförs språkligt mot MR som är av romerskt ursprung, både notsatta texter och texter som endast är skrivna för att läsas. Av intresse skulle då vara att undersöka ifall texterna som enbart är till för att läsas högt är lika noggrant översatta språkligt som de sjungna eller om de är friare grammatiskt och inte minst lexikaliskt och syntaktiskt. Om det är så att de sjungna texterna är mer trogna MR språkligt än de övriga skulle detta ge en indikation på att de kroatiska översättarna medvetet har försökt skapa en översättning som ska vara så enkel som möjligt att tonsätta enligt MR:s melodier. Om så inte är fallet kan istället slutsatsen snarare

dras att de kroatiska översättarna alltid har försökt följa MR så troget som möjligt språkligt med den positiva konsekvensen att det blir lättare att tonsätta de kyrkoslaviska översättningarna från MR.

De stora skillnaderna inbördes mellan de kroatiska missalena är de ortografiska och fonetiska. Dessa har i sig ingen påverkan på översättningarna från MR grammatiskt eller syntaktiskt. Däremot påverkar detta musiken när den ska notsättas på kyrkoslaviska då det tydligt framkommer i analysen att de ortografiska och fonetiska avvikelserna påverkar antalet stavelser i flera av de översatta orden.

Av intresse är återigen att notera att missalena 1631 och 1706 sinsemellan inte uppvisar en enda avvikelse grammatiskt, lexikaliskt, fonetiskt eller syntaktiskt. Med tanke på att samtliga kroatiska missalen har flera inbördes avvikelser utom just 1631 och 1706 sinsemellan ger en indikation på att 1706 kan vara en medveten direkt avskrift av 1631. Naturligtvis är det för tidigt att med säkerhet dra en sådan slutsats förrän båda missalena har undersökts i sin helhet från första till sista sidan.

Även 1914 avviker med förvånansvärt många fonetiska avvikelser inbördes mellan den solemna prefationen och den feriala prefationen för ordinarie söndagar och vardagar. Det är tidigare nämnt i den språkliga analysen av inledningsprefationen att verbet *vzdavati* är skrivet med en vokalisering i den solemna inledningsprefationen men inte i den feriala inledningsprefationen. Återigen förekommer samma avvikelse i *vzdavati* mellan den solemna och den feriala prefationsbönen. Ytterligare tre fonetiska avvikelser förekommer i samma ord mellan den solemna och den feriala prefationsbönen. Dessa fonetiska avvikelser är anmärkningsvärda då det är meningen att sådana inte ska förekomma inom samma text. Det är i efterhand svårt att veta varför dessa misstag har begåtts men tänkbara orsaker skulle kunna vara följande: 1) slarvfel, 2) flera personer kan ha varit inblandade när prefationerna skrevs och notsattes och gjort en miss i kommunikationen sinsemellan.

3.3. Musikalisk analys - Solemn inledningsprefation

Sektion 1

MR	1	3-4-4	5-4-4	3-4-43-3
	Per	om-ni-a	sáe-cu-la	sae-cu-ló-rum
1631	1	34	45434-43	3
	Va	vse	ve-ki	vek
1706	1	34	45434-43	3
	Va	vse	ve-ki	vek
1741	1	34	4543-4	43-3
	Va	vsě	vě-ki	vě-kovъ
1893	1	34	5-4	34-43
	Va	vъse	vě-ki	vě-kovъ
1914	1	34	5-4	34-43
	Va	vse	vě-ki	vě-kovъ
1927	1	34	5-4	34-43
	Va	vse	vě-ki	vě-kov

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. Vad som här har varit utmaningen hos författarna är att anpassa skillnaderna i stavelserna med MR. MR har totalt 4 ord med totalt 11 stavelser. 1631, 1706 har lika många ord som MR men totalt bara 5 stavelser. Båda missalena har löst detta genom att lägga till fler melismer i ordet *veki*. 1741, 1893 och 1927 har också totalt 4 ord men 6 stavelser. Hos 1741 kan det ses att den följer mönstret hos 1631 och 1706 men har mindre melismer i ordet *veki* då en del kan fördelas över till det nästkommande ordet *vě-kovъ*. 1893, 1914 och 1927 har 4 ord och 6 stavelser. Här har författarna valt att använda antalet toner mer sparsamt än sina föregångare men det kan fortfarande ses att de följer MR.

MR använder totalt 12 toner. 1631, 1706 och 1741 använder totalt 11 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 9 toner.

Sektion 2

MR	3-34
	A-men
1631	3-34
	A-men
1706	3-34
	A-men
1741	3-34
	A-minъ

1893	3-34
	A-мень

1914	3-34
	A-мень

1927	3-34
	A-men

Samtliga kroatiska missalen följer MR exakt. Hos samtliga missalen förekommer 1 ord och 2 stavelser vilket möjliggör detta

Sektion 3

MR	3-4-5	34-54-4
	Dó-mi-nus	vo-bí-scum

1631	34-5	3454-4
	go-spod	s va-mi

1706	34-5	3454-4
	go-spod	s va-mi

1741	34-5	3454-4
	Go-spodь	сь va-mi

1893	345-34	45-4
	Go-spodь	сь va-mi

1914	345-34	45-4
	Go-spodь	сь va-mi

1927	3-345	45-4
	Go-spod	s va-mi

Hos samtliga missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. MR har 2 ord och 6 stavelser. De kroatiska missalena har samtliga 3 ord och 4 stavelser. Hos samtliga slaviska missalena visar notskriften tydligt att prepositionen *сь* (och *s*) går ihop med det nästföljande ordet *vami*. Stavelsen uttalas och sjungs således ”*sva*”.

För att kunna följa MR så troget som möjligt har 1631, 1706 och 1741 lagt till melism i stavelsen *go* och framförallt i stavelsen *sva*. Dessa tre missalen är dessutom identiska både musikaliskt och var i stavelserna melodin rör sig. 1893 och 1914 har exakt lika många toner som sina föregångare men har istället valt att lägga fler melismer i det första ordet *Go-spodь* direkt i den första stavelsen. 1927 följer samma mönster som 1893 men har istället valt att lägga melismerna i den andra stavelsen i ordet *Gospod*.

MR använder totalt 8 toner. 1631, 1706, 1741 och 1893 och 1914 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 7 toner.

Sektion 4

MR	3	4	5-3-4	54-4
	Et	cum	Spí-ri-tu	tu-o
1631	3	4-5	3454-4	
	i	z du-hom	tvo-im	
1706	3	4-5	3454-4	
	i	z du-hom	tvo-im	
1741	3	4-5	3454-4	
	I	съ du-homъ	tvo-imъ	
1893	34	5-34	54-4	
	I	съ du-homъ	tvo-imъ	
1914	34	5-34	45-4	
	I	съ du-homъ	tvo-imъ	
1927	3	34-5	45-4	
	I	s du-hom	tvo-im	

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. MR har 4 ord och 7 stavelser. De kroatiska missalena har samtliga 4 ord och 5 stavelser. I samtliga missalena visar notskriften tydligt att prepositionen *z, съ* (och *s*) går ihop med det nästföljande ordet *duhom*. Stavelsen uttalas och sjungs således "zdu" eller "sdu". För att följa MR så troget som möjligt har 1631, 1706 och 1741 valt att använda melismer i det sista ordet *tvoim* i första stavelsen. 1893, 1914 och 1927 har valt att använda antalet toner mer sparsamt än sina föregångare men det kan fortfarande ses att de följer MR.

MR använder totalt 8 toner. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 7 toner.

Sektion 5

MR	456-5	45-43	
	Sur-sum	cor-da	
1631	456	5-4	45-43
	va	viš-nih	serd-ca
1706	456	5-4	45-43
	va	viš-nih	serd-ca
1741	456-5	45-43	
	Go-rě	serd-ca	
1893	456-5	45-43	
	Go-rě	srъdъca	

1914	456-5	45-43
	Go-rě	srd-ca

1927	456-5	45-43
	Go-rě	srd-ca

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. MR har 2 ord och 4 stavelser. 1631 och 1706 använder 3 ord och 5 stavelser. 1741, 1893 och 1927 använder 2 ord och 4 stavelser. För att följa MR så troget som möjligt har 1631 och 1706 lagt till en ton då de har fler stavelser än MR. 1741, 1893 och 1927 följer MR exakt. Vad gäller betoningen i ordet *sr̄bd̄bca* hos 1893 visar notskriften att *r̄b* sjungs i form av ett tonande *r*. Hos 1927 är det däremot inte möjligt att avgöra huruvida betoningen kommer före eller efter *r*. Lokala skillnader har troligen förekommit.

MR använder totalt 8 toner. 1631 och 1706 använder totalt 9 toner. 1741, 1893, 1914 och 1927 använder totalt 8 toner.

Sektion 6

MR	5-456-5	5	45-4-43
	Ha-bé-mus	ad	Dó-mi-num

1631	456-5-5	4-5-4-43
	i-ma-mo	go-spo-de-ve

1706	456-5-5	4-5-4-43
	i-ma-mo	go-spo-de-ve

1741	456-5-5	4-5-4-43
	I-ma-mi	к̄b go-spo-de-vi

1893	5456-5	4-5-4-43
	I-mam̄b	к̄b Go-spo-de-vi

1914	5456-5	5-45-4-43
	I-mam̄b	к̄b Go-spo-de-vi

1927	456-5	4	3-45-4-43
	I-mam	ka	Go-spo-de-vi

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. MR har 3 ord och 7 stavelser. 1631 och 1706 har 2 ord och 7 stavelser. 1741 har 3 ord och 7 stavelser. Notskriften visar att prepositionen *к̄b* går ihop med det nästkommande ordet *gospodevi* men uttalas inte i sången utan hoppas över. *Imami к̄b gospodevi* uttalas sålunda *imami gospodevi*. 1893 och 1914 har 3 ord och 6 stavelser. Precis som i 1741 uttalas inte prepositionen *к̄b*, därav orsaken till 6 stavelser. 1927 har 3 ord och 7 stavelser. 1631, 1706, 1741 och 1927 har valt att börja med tonen F# (4) istället för G# (5) trots att de har lika många stavelser (förutom 1927). En trolig orsak till detta är att huvudbetoningen i ordet torde ha legat vid den första vokalen och att den lägre starttonen sålunda även ger ett bättre musikaliskt flyt i melodin. Detta är dock en kvalificerad gissning från författarens sida.

MR använder totalt 11 toner. 1631, 1706, 1741 och 1893 använder totalt 10 toner. 1914 och 1927 använder totalt 11 toner.

Sektion 7

MR	5-43-34	5-456-5	5-4-43	34-5	45-4
	Grá-ti-as	a-gá-mus	Dó-mi-no	De-o	no-stro
1631	5-43	5-456-5-5	5-5-5-5	43-34	5-45-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1706	5-43	5-456-5-5	5-5-5-5	43-34	5-45-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1741	5-43	5-456-5	5-5-5-5	43-345	4-5-4
	Hva-li	vo-zda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1893	5-34	5456-5	5-4-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vьzda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1914	543-34	5-456-5	5-5-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vazda-dimь	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1927	543-45	6-5	5-5-4-43	34-5	45-4-4
	Hva-li	vzda-dim	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. I 1914 visar notskriften att ordet *vьzdadimь* i första stavelsen har huvudbetoningen på ”da”. Sålunda går stavelsen ”vьz” ihop med ”da” och bildar en enda stavelse. MR har 5 ord och 13 stavelser. 1631 och 1706 har 5 ord och 15 stavelser. 1741 har 5 ord och 14 stavelser. 1893 och 1927 har 5 ord och 13 stavelser. 1914 har 5 ord och 14 stavelser.

MR använder totalt 20 toner. 1631, 1706 använder totalt 21 toner. 1741 och 1893 använder totalt 20 toner. 1914 använder totalt 22 toner. 1927 använder totalt 19 toner. Här kan det tydligt ses att de olika missalena har valt olika sätt att vara trogna MR. Vissa missalen är mer lika MR vid olika ord.

Sektion 8

MR	456-5	5	45-4	43
	Dig-num	et	ju-stum	est
1631	5-456-5	5	4-5-4	43
	do-stoj-no	i	pra-vad-no	est
1706	5-456-5	5	4-5-4	43
	do-stoj-no	i	pra-vad-no	est
1741	456-5-5	5	4-5-4	43
	Do-stoi-no	i	pra-ve-dno	estь

1893	45-6-5	5	45-4-4	43
	Do-stoi-no	i	pravedьno	estь
1914	4-56-5	5	45-4-4	43
	Do-stoi-no	i	pra-ved-no	jestь
1927	5-456-5	43	34-5-45	43
	Do-stoj-no	i	pra-ved-no	jest

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. MR har 4 ord och 6 stavelser. De kroatiska missalena har samtliga 4 ord och 8 stavelser. På grund av en stavelse mer i första ordet har 1631, 1706 och 1927 valt att använda G# (5) som startton istället för F# (4). Vad som här är anmärkningsvärt är att 1927 har fler melismer i sektion 8 än något annat missale trots att det inte förekommer någon avvikelse i antal ord eller stavelser från de andra kroatiska missalena med tanke på att det annars är 1927 som använder melismer mest sparsamt.

MR använder totalt 10 toner. 1631, 1707, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 11 toner. 1927 använder totalt 14 toner.

3.3.1. Slutsatser – musikalisk analys, solemn inledningsprefation

Det råder ingen tvekan om att melodin i den solemna inledningsprefationen hos samtliga kroatiska missalen är densamma som i MR. 1631, 1706, 1741 och 1927 gör en liten avvikelse från MR i sektion 6 genom att inte starta sektionen med samma startton som MR. I sektion 8 avviker 1631, 1706 (dock inte 1741) och 1927 genom att återigen inte starta sektionen med samma startton som MR. I övrigt är de avvikelser som förekommer skenbara på grund av olika antal stavelser i orden och ibland olika antal ord hos de kroatiska missalena som gör att de tvingas till att lägga till eller ta bort toner för att musiken ska vara så trogen MR som möjligt.

Det förekommer inbördes musikaliska avvikelser bland de kroatiska missalena delvis på grund av olika antal stavelser i samma ord men även där stavelserna är exakt lika till antal. Den mest troliga orsaken till sådana inbördes avvikelser torde vara att de olika översättarna inte har haft huvudbetoningen i respektive ord i samma stavelse. Detta diskuteras närmare i slutsatserna av den musikaliska analysen efter att även prefationsbönens melodi har blivit analyserad.

Av intresse är att 1631 och 1706 är musikaliskt identiska precis som i den språkliga analysen. Inte en enda avvikelse förekommer mellan dessa två i någon av sektionerna.

3.4. Musikalisk analys - Ferial inledningsprefation

Sektion 1

MR	1	3-4-4	5-4-4	3-4-43-3
	Per	om-ni-a	sáe-cu-la	sae-cu-ló-rum
1631	1	34	45-43	3
	Va	vse	ve-ki	vek
1706	1	34	45-43	3
	Va	vse	ve-ki	vek
1741	1	34	4543-4	43-3
	Vo	vsě	vě-ki	vě-koVb
1893	1	34	5-4	34-43
	Va	vьse	vě-ki	vě-koVb
1914	1	34	5-4	34-43
	Va	vse	vě-ki	vě-koVb
1927	1	34	5-4	34-43
	Va	vse	vě-ki	vě-kov

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. Precis som i den solemna inledningsprefationen har utmaningen hos författarna varit att anpassa skillnaderna i stavelserna med MR. MR har totalt 4 ord 11 stavelser. 1631, 1706 har lika många ord som MR men totalt bara 5 stavelser. Båda missalena har återigen löst detta genom att lägga till fler melismer i ordet veki. 1741, 1893 och 1927 har också totalt 4 ord men 6 stavelser. 1741 avviker i ordet *věki* genom att använda 4 toner melismatiskt. Detta är en anmärkningsvärd avvikelse då normen i MR är att inte använda mer än 2 toner melismatiskt i en stavelse i den feriala inledningsprefationen. En trolig orsak kan vara att 1741 så långt som möjligt försöker härma melodin i MR.

MR använder totalt 12 toner. 1631, 1706 använder 8 toner. 1741 använder totalt 11 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 9 toner.

Sektion 2

MR	3-34
	A-men
1631	3-34
	a-men
1706	3-34
	a-men
1741	3-34
	A-minb

1893	3-34
	A-мень

1914	3-34
	A-мень

1927	3-34
	A-men

Samtliga kroatiska missalen följer MR exakt. Hos samtliga missalen förekommer 1 ord och 2 stavelser vilket möjliggör detta.

Sektion 3

MR	3-4-5	34-5-4
	Dó-mi-nus	vo-bí-scum

1631	3-45	345-4
	go-spod	s va-mi

1706	3-45	345-4
	go-spod	s va-mi

1741	34-5	3454-4
	Go-spodь	сь va-mi

1893	345-34	54-4
	Go-spodь	сь va-mi

1914	345-34	54-4
	Go-spodь	сь va-mi

1927	3-34	5-4
	Go-spod	s va-mi

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av mindre antal stavelser i orden. Precis som i den solemna inledningsprefationen har utmaningen varit att anpassa sig till detta. 1631 och 1706 har löst detta genom att använda 3 melismatiska toner i *s vami* i en stavelse vilket avviker från normen i MR att inte använda mer än 2 melismatiska toner i en stavelse. 1741 avviker ännu mer genom att i *сь vami* använda 4 melismatiska toner i en stavelse. 1893 och 1914 avviker också genom att använda 3 melismatiska toner i en stavelse men gör det till skillnad från de tidigare missalena i ordet *Gospodь*. Endast 1927 håller sig trogen MR genom att inte använda mer än 2 melismatiska toner i en stavelse. Den troliga orsaken till att alla missalen utom 1927 avviker i antal melismer är att de försöker härma melodin i MR så långt som möjligt trots att de har färre stavelser medan 1927 hellre låter de mindre antal stavelserna styra melodin utan att för den sakens skulle vara mindre trogen melodin i MR.

MR använder totalt 7 toner. 1631 och 1706 använder totalt 7 toner. 1741, 1893 och 1914 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 5 toner.

Sektion 4

MR	3	4	5-3-4	5-4
	Et	cum	Spí-ri-tu	tu-o
1631	3	4-5	345-4	
	i	z du-hom	tvo-im	
1706	3	4-5	345-4	
	i	z du-hom	tvo-im	
1741	3	4-5	3454-4	
	I	сь du-homь	tvo-imь	
1893	34	5-34	5-4	
	I	сь du-homь	tvo-imь	
1914	34	5-34	5-4	
	I	сь du-homь	tvo-imь	
1927	3	3-4	5-4	
	I	s du-hom	tvo-im	

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av mindre antal stavelser i orden. Precis som i den soleмна inledningsprefationen har utmaningen varit att anpassa sig till detta. 1631 och 1706 har återigen löst detta genom att använda 3 melismatiska toner i ordet *tvoim* i en stavelse vilket avviker från normen i MR att inte använda mer än 2 melismatiska toner i en stavelse. 1741 avviker återigen ännu mer genom att i *tvoim* använda 4 melismatiska toner i en stavelse. 1893 och 1914 håller sig i denna sektion inom normen att inte använda mer än 2 melismatiska toner i en stavelse. 1914 använder som i MR inte melismatiska toner en enda gång trots att de kroatiska missalena som i sektion 3 har 2 stavelser mindre än MR.

MR använder totalt 7 toner. 1631, 1706, 1893 och 1914 använder totalt 7 toner. 1741 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 5 toner.

Sektion 5

MR	6-5	45-43	
	Sur-sum	cor-da	
1631	6	5-4	5-43
	va	viš-nih	serd-ca
1706	6	5-4	5-43
	va	viš-nih	serd-ca
1741	6-5	45-43	
	Go-rě	serd-ca	
1893	6-5	45-43	
	Go-rě	srьdьca	

1914	6-5	45-43
	Go-rě	srd-ca

1927	6-5	45-43
	Go-rě	srd-ca

Samtliga kroatiska missalen inklusive 1631 och 1706 följer MR exakt melodiskt utan en enda inbördes avvikelser trots att 1631 och 1706 har 1 ord mer än MR och de övriga kroatiska missalena.

MR använder totalt 6 toner. Samtliga kroatiska missalen använder 6 toner.

Sektion 6

MR	5-6-5	4	5-4-43
	Ha-bé-mus	ad	Dó-mi-num

1631	6-5-5	4-5-4-43
	i-ma-mo	go-spo-de-ve

1706	6-5-5	4-5-4-43
	i-ma-mo	go-spo-de-ve

1741	5-6-5	4-5-5-43
	I-ma-mi	кѣ go-spo-de-vi

1893	56-5	5-45-4-43
	I-mamъ	кѣ Go-spo-de-vi

1914	56-5	4-5-4-43
	I-mamъ	кѣ Go-spo-de-vi

1927	6-5	4	3-45-4-43
	I-mam	ka	Go-spo-de-vi

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR med undantag av 1631, 1706 och 1927 som börjar med tonen A (6) istället för G# (5). 1927 avviker också genom att i ordet *Gospodevi* börja med tonen E (3) istället för tonen F# (4) eller G# (5) som de andra kroatiska missalena har gjort beroende på val av utgångspunkt från MR; F# (4) från ordet *ad* eller G# från ordet *Dóminum*. 1631, 1706, 1741 och 1914 har i *Gospodevi* valt att börja med tonen F# (4), medan 1893 har valt att börja med tonen G# (5). I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal stavelser i det sista ordet.

MR använder totalt 8 toner. 1631, 1706, 1741 och 1914 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 9 toner.

Sektion 7

MR	6-5-5	4-5-5	5-5-5	3-4	5-4
	Grá-ti-as	a-gá-mus	Dó-mi-no	De-o	no-stro
1631	6-5	5-4-5-5	5-5-5-5	5-3	4-5-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1706	6-5	5-4-5-5	5-5-5-5	5-3	4-5-4
	hva-li	vo-zda-daj-mo	go-spo-de-ve	bo-gu	na-še-mu
1741	6-5	4-5-5	5-5-5-5	3-4	5-4-4
	Hva-li	vo-zda-dimъ	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1893	6-5	45-5	5-5-5-5	3-4	5-4-4
	Hva-li	vъzda-dimъ	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1914	6-5	4-5	5-5-5-5	3-4	5-4-4
	Hva-li	vzda-dimъ	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu
1927	6-5	4-5	5-5-5-5	3-4	5-4-4
	Hva-li	vzda-dim	Go-spo-de-vi	Bo-gu	na-še-mu

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser i orden som skiljer sig från MR men även inbördes bland de kroatiska missalena på grund av ordet *vzdadim* där jer har vokaliserats i 1741 efter konsonanten *v* och i 1631 och 1706 där jer både har vokaliserats efter konsonanten *v* och i ändelsen. 1893 avviker även från MR och de andra missalena genom att använda 2 melismatiska toner i *vъzdadimъ*. Melodiskt avviker dock 1893 inte från MR.

MR använder totalt 13 toner. 1631, 1706 använder totalt 15 toner. 1741 och 1893 använder totalt 14 toner. 1914 och 1927 använder totalt 13 toner.

Sektion 8

MR	6-5	4	5-4	43
	Dig-num	et	ju-stum	est
1631	5-6-5	5	4-5-4	43
	do-stoj-no	i	pra-vad-no	est
1706	5-6-5	5	4-5-4	43
	do-stoj-no	i	pra-vad-no	est
1741	6-5-5	5	4-5-4	43
	Do-stoi-no	i	pra-ve-dno	estъ
1893	6-6-5	4	5-4-4	43
	Do-stoi-no	i	pravedъno	estъ
1914	6-6-5	4	5-4-4	43
	Do-stoi-no	i	pra-ved-no	jestъ

1927	5-6-5	5	3-4-5	43
	Do-stoj-no	i	pra-ved-no	jest

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR med undantag av 1631, 1706 och 1927 som börjar med tonen G# (5) istället för A (6). 1927 avviker också som i sektion 6 genom att i ordet *pravedno* börja med tonen E (3) istället för tonen F# (4) eller G# (5) som de andra kroatiska missalena har gjort beroende på val av utgångspunkt från MR; F# (4) från ordet *et* eller G# från ordet *justum*. 1631, 1706 och 1741 har i *pravadno/pravedno* valt att börja med tonen F# (4), medan 1893 och 1914 har valt att börja med tonen G# (5). I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal stavelser i orden.

MR använder totalt 7 toner. De kroatiska missalena använder samtliga totalt 9 toner.

3.4.1. Slutsatser – musikalisk analys, ferial inledningsprefation

Det råder inget tvivel om att melodin i den feriala inledningsprefationen hos samtliga kroatiska missalen är densamma som i MR. 1631, 1706, och 1927 gör en liten avvikelse från MR i sektion 6 genom att inte börja sektionen med samma begynnelse-ton som MR. I sektion 8 avviker 1631, 1706 och 1927 genom att återigen inte börja sektionen med samma begynnelse-ton som MR. 1914 har en inbördes avvikelse i sektion 7 då summan av antal stavelser och toner är 1 mindre i den feriala inledningsprefationen än i den solemna på grund av den lexikala avvikelsen som tidigare är nämnd i den språkliga analysen.

I övrigt är de avvikelser som förekommer skenbara på grund av olika antal stavelser i orden och ibland olika antal ord hos de kroatiska missalena gör att de tvingas lägga till eller ta bort toner för att musiken ska vara så trogen MR som möjligt.

Det förekommer inbördes musikaliska avvikelser bland de kroatiska missalena delvis på grund av olika antal stavelser i samma ord men även där stavelserna är exakt lika till antal. Detta indikerar som tidigare nämnt i slutsatserna hos den solemna inledningsprefationen att de olika översättarna inte har haft huvudbetoningen i respektive ord i samma stavelse.

Återigen uppvisar 1631 och 1706 i den feriala inledningsprefationen inte en enda musikalisk avvikelse i någon av sektionerna precis som i den solemna inledningsprefationen.

3.5. Musikalisk analys - solemn prefation för ordinarie söndagar, högtider och vardagar

Sektion 1

MR	4-6	6-6	6	6-6	6	6-6	6	6-54-45-5
	Ve-re	Dig-num	et	jus-tum	est	ae-quum	et	sa-lu-tá-re
1631	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	6-54-45-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-vad-no	est	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1706	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	6-54-45-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-vad-no	est	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1741	4-6-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	65-4-45-5
	Vo is-tin-nu	do-stoi-no	i	pra-ved-no	estъ	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1893	4-6-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	54-45-5-5
	Vъ is-ti-nu	do-stoi-no	i	pra-vedъ-no	estъ	pra-vo	i	spa-si-telъ-no
1914	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	6-54-45-5
	Vъ is-ti-nu	do-stoi-no	i	pra-ved-no	jestъ	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1927	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	6-54-45-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-ved-no	jest	pra-vo	i	spa-si-tel-no

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. Då samtliga kroatiska missalen använder fler ord, stavelser och toner än MR har detta lösts genom att använda fler toner i recto tono. MR har 8 ord och 15 stavelser. 1631, 1706 1914 och 1927 använder 9 ord och 18 stavelser. 1741 och 1893 använder 9 ord och 19 stavelser. Notskriften visar att prepositionen *V/Vъ* i 1631, 1706, 1914 och 1927 går ihop med det nästkommande ordet *istinu*. Den första stavelsen uttalas sålunda "vis". I 1741 uttalas prepositionen *Vo* separat då jer är vokaliserat med vokalen *o*. I 1893 visar notskriften tydligt att *Vъ* ska uttalas separat med tonande *v* utan att gå ihop med den nästkommande stavelsen. Inbördes avvikelse i melodin förekommer i 1893 i ordet *spasitelъno*, trots att antal stavelser är exakt lika många som i MR och de övriga kroatiska missalena. I MR visar accentmarkeringen tydligt att huvudbetoningen i ordet *salutáre* är i den tredje stavelsen "tá". Denna stavelse sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså "45". Detta ger en indikation på att författaren bakom 1893 kan ha ansett att *spasitelъno* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen "si" medan översättarna bakom de övriga kroatiska missalena kan ha ansett att huvudbetoningen ska vara i den tredje stavelsen "tel".

MR använder totalt 17 toner. 1631, 1706, 1914 och 1927 använder totalt 20 toner. 1741 och 1893 använder totalt 21 toner.

Sektion 2

MR	4	6-6	6-6	6	6-6-6	6-5-54	45-5-5
	nos	ti-bi	sem-per	et	u-bí-que	grá-ti-as	á-ge-re
1631	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	6-54-45-5
	nam	te-bi	vsag-da	i	vaz-de	hva-li	voz-da-va-ti
1706	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	6-54-45-5
	nam	te-bi	vsag-da	i	vaz-de	hva-li	voz-da-va-ti
1741	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	6-54-45-5
	namь	te-bě	vseg-da	i	vez-dě	hva-li	voz-da-va-ti
1893	4	6-6	6-6	6	6-6	6-54	45-5-5
	namь	te-bě	vьseg-da	i	vez-dě	hva-li	vьzda-va-ti
1914	4	6-6	6-6	6	6-6	6-5	54-45-5-5
	namь	te-bě	vseg-da	i	vaz-de	hva-li	vaz-da-va-ti
1927	4	4-6	6-6	6	6-6	6-6	54-45-5
	nam	te-bě	vseg-da	i	vaz-dě	hva-li	vzda-va-ti

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser. MR använder 7 ord och 15 stavelser. 1631, 1706, 1741 och 1914 använder 7 ord och 14 stavelser. 1893 och 1927 använder 7 ord och 13 stavelser. Inbördes avvikelse förekommer i 1893, 1914 och 1927 i ordet *vьzdavati/vazdavati/vzdavati*. I 1893 och 1927 kan detta delvis förklaras genom att de har 1 stavelse mindre i samma ord än de övriga kroatiska missalena medan 1914 använder lika många stavelser. I MR visar accentmarkeringen tydligt att huvudbetoningen i ordet *ágere* är i den första stavelsen ”á”. Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”45”. Detta ger en indikation på att författaren bakom 1914 kan ha ansett att *vazdavati* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen ”da”. Även i 1893 verkar författaren ha ansett att huvudbetoningen ska ligga på ”da” medan de övriga författarna bakom de övriga kroatiska missalena kan ha ansett att huvudbetoningen ska vara i den tredje stavelsen ”va”.

MR använder totalt 17 toner. 1631, 1706, 1741 och 1914 använder totalt 16 toner. 1893 och 1927 använder totalt 15 toner.

Sektion 3

MR	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6-6	6-6-54	45-5
	Dó-mi-ne	sanc-te	Pa-ter	om-ní-po-tens	ae-tér-ne	De-us
1631	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	sve-ti	ot-če	vse-mo-gi	več-ni	Bo-že
1706	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	sve-ti	ot-če	vse-mo-gi	več-ni	Bo-že

1741	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	světii	Ot-če	vse-mo-gii	věč-nii	Bo-že
1893	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	sve-ti	Ot-če	vьse-mo-gi	věč-ь-ni	Bo-že
1914	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	sve-ti	Ot-če	vse-mo-gi	věč-ni	Bo-že
1927	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	sve-ti	Ot-če	vse-mo-gi	věč-ni	Bo-že

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser. MR använder 6 ord och 15 stavelser. Samtliga kroatiska missalen använder 6 ord och 14 stavelser. Inte en enda musikalisk avvikelse förekommer inbördes hos något av de kroatiska missalena.

MR använder totalt 18 toner. Samtliga kroatiska missalen använder totalt 16 toner.

Sektion 4

MR	5	456-5	43-34-5	45-4
	per	Chris-tum	Dó-mi-num	no-strum

1631	456-5	43-34-5	45-4
	Hri-stom	Go-spo-dom	naš-im

1706	456-5	43-34-5	45-4
	Hri-stom	Go-spo-dom	naš-im

1741	456-4	43-34-5	45-4
	Hri-stomъ	Go-spo-demъ	našimъ

1893	5456-5	43-34-5	45-4
	Hrъ-stomъ	Go-spo-demъ	naš-imъ

1914	456-5	43-34-5	45-4
	Hr-stomъ	Go-spo-demъ	na-šimъ

1927	6-5	43-34-5	45-4
	Hr-stom	Go-spo-dem	naš-im

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. MR använder 4 ord och 8 stavelser. Samtliga kroatiska missalen använder 3 ord och 7 stavelser. Det är endast 1893 som börjar med samma ton som MR genom att lägga till den som en extra ton i melismen i början. 1631, 1706, 1741 och 1914 har på grund av ett ord mindre än MR valt att starta melodin med samma ton som det nästkommande ordet i MR. 1927 har valt att istället starta med den högsta tonen, A (6). I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal ord och stavelser.

MR använder totalt 13 toner. 1631, 1706, 1741 och 1914 använder totalt 12 toner. 1893 använder totalt 13 toner. 1927 använder totalt 10 toner.

Sektion 5

MR	4	6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5
	Per	quem	ma-je-stá-tem	tu-am	lau-dant	An-ge-li
1631	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-let	An-je-li	
1706	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-let	An-je-li	
1741	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-lět	Ag-geli	
1893	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-letъ	An-je-li	
1914	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-je	hva-letъ	An-đe-li	
1927	4-6	6-6-6-6	6-6	6-54	45-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-je	hva-let	An-đe-li	

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelsen i början av melodin är skenbar på grund av olika antal ord. MR använder 6 ord och 13 stavelser. Samtliga kroatiska missalen använder 5 ord och 13 stavelser. Inte en enda musikalisk avvikelse förekommer inbördes hos något av de kroatiska missalena.

MR använder totalt 15 toner. Samtliga kroatiska missalen använder totalt 15 toner.

Sektion 6

MR	4-6-6	6-6-6-54-45-5	
	ad-ó-rant	Do-mi-na-ti-ó-nes	
1631	4-6-6-6	6-54-45-5	
	po-kla-ně-jut	Go-spod-stvi-ě	
1706	4-6-6-6	6-54-45-5	
	po-kla-ně-jut	Go-spod-stvi-ě	
1741	4-6-6	6	6-54-45-5
	klanějut	sě	Go-spod-stvi-ě
1893	4-6-6	6	54-45-5-5
	kla-na-jutъ	se	Go-spodъ-stvi-ě
1914	4-6-6	6	54-45-5-5
	kla-ńa-jutъ	se	Go-spod-stvi-ja
1927	4-6-6	6	54-45-5
	kla-ńa-jut	se	Go-spod-stvja

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR använder 2 ord och 9 stavelser. 1631 och 1706 använder 2 ord och 8 stavelser. 1741, 1893 och 1914 använder 3 ord och 8 stavelser. 1927 använder 3 ord och 7 stavelser. Inbördes avvikelse förekommer i 1893, 1914 och 1927 i ordet *Gospod̂stviě/Gospodstviĵa/ Gospodstviĵa*. I MR visar accentmarkeringen tydligt att huvudbetoningen i ordet *Dominatiónes* är i den femte stavelsen ”ó”. Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”45”. Detta ger en indikation på att författarna bakom 1893, 1914 och 1927 kan ha ansett att *Gospod̂stviě* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen ”*spod*” medan författarna bakom de övriga kroatiska missalena kan ha ansett att huvudbetoningen ska vara i den tredje stavelsen ”*stvi*”. I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal ord och stavelser.

MR använder totalt 11 toner. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 10 toner. 1927 använder totalt 9 toner.

Sektion 7

MR	5-43	34-5-45-4
	tre-munt	Po-tes-tá-tes

1631	43-34-5	45-4
	tre-pe-ĉut	Vla-sti

1706	43-34-5	45-4
	tre-pe-ĉut	Vla-sti

1741	43-34-5	45-4
	tre-pe-ĉutъ	Vla-sti

1893	5-43-345	45-4
	tre-pe-ĉutъ	Vla-sti

1914	43-34-5	45-4
	tre-pe-štutъ	Vla-sti

1927	43-34-5	45-4
	tre-pe-ĉut	vla-sti

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. MR använder 2 ord och 6 stavelser. Samtliga kroatiska missalen använder 2 ord och 5 stavelser. Det är bara 1893 som använder samma begynnelseton som MR medan de övriga kroatiska missalena börjar med tonen F# (4) itället för G# (5). En orsak kan vara på grund av en stavelse mindre hos de kroatiska missalena än hos MR. En annan orsak kan ha att göra med var huvudbetoningen i första ordet ska ligga. Det är här svårare att genom melodin avgöra var huvudbetoningen kan ha legat då bara 1893 börjar med samma ton som MR. Kanske har författaren bakom 1893 ansett att huvudbetoningen i ordet *trepeĉutъ* skulle ligga i första stavelsen, alltså ”*tre*” medan författarna bakom de andra kroatiska missalena kan ha ansett att huvudbetoningen ska ligga på den andra eller rent av tredje stavelsen. Trots att ordet *tremunt* inte har accent angiven är det känt att huvudbetoningen i ordet ligger i första stavelsen. Notskriften ger dock dessvärre inte tillräckliga indikationer på var huvudbetoningen kan ha legat i de kroatiska missalena. I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal ord och stavelser.

MR använder totalt 9 toner. 1631, 1706, 1741, 1914 och 1927 använder totalt 8 toner. 1893 använder totalt 9 toner.

Sektion 8

MR	4-6	6-6-6-6	6-6-6	6	6-6-54	45-5-5	
	Coe-li	coe-lo-rúm-que	Vir-tú-tes	ac	be-á-ta	Sé-ra-phem	
1631	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-54	45-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fim
1706	4-6-6	6-6-7-6	6	6-6	6	6-6-54	45-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fim
1741	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6-6	6-54-45-5
	Ne-be-sa	ne-be-sni-ě	že	Si-li	i	bla-žen-ni-i	Se-ra-fi-mi
1893	4-4-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6	54-45-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fi-mi
1914	4-4-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6	54-45-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-je	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-pi-mi
1927	4-4-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6	6-54-45-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-je	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fi-mi

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. MR använder 6 ord 16 stavelser. 1631, 1706 använder 6 ord och 17 stavelser. 1893, 1914 och 1927 använder 6 ord och 18 stavelser. 1741 använder 6 ord och 19 stavelser. 1893, 1914 och 1927 avviker från de tidigare kroatiska missalena genom att i första ordet gå över till tonen A (6) först i den tredje stavelsen. Avvikelsen kan bero på att de olika författarna på olika sätt musikaliskt hanterat att det förekommer en stavelse mer i ordet än i MR. Olika huvudbetoningar i ordet kan också ha spelat roll men det är svårt att avgöra i detta fall då inte MR ger någon musikalisk indikation på om det är huvudbetoningen i ordet som avgör melodins riktning. 1706 avviker från normen i MR genom att i ordet *nebeskie* i den tredje stavelsen använda tonen H (7) istället för A (6). Den mest troliga orsaken till avvikelsen är slarv eller tryckfel då denna tonen aldrig förekommer i prefationsbönens melodi. I MR visar accenten i ordet *beáta* att huvudbetoningen ligger på den andra stavelsen ”á”. Melodin visar huvudbetoningen genom att ändra melodins riktning i nedåtgående riktning efter den högsta tonen A (6). Detta ger en indikation på att författarna bakom 1631 och 1706 har uttalat *blaženi* med huvudbetoningen i den andra stavelsen ”že”. Då de andra kroatiska missalena sjunger samma ord i recto tono är det inte möjligt att avgöra var huvudbetoningen kan ha legat. 1741, 1893, 1914 och 1927 avviker från MR och de tidigare kroatiska missalena genom att först i sista ordet ändra riktning i melodin i stället för i det näst sista ordet. Det mest troliga är att huvudbetoningen i ordet har legat på olika stavelser mellan de kroatiska missalena. Dessutom använder 1893, 1914 och 1927 en stavelse mer i ordet *serafim* än de tidigare kroatiska missalena då det i de senare missalena deklineras vilket det inte görs i de tidigare och i MR. Accenten i ordet *Séraphim* visar tydligt att huvudbetoningen ligger i den första stavelsen ”Sé”. Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”45”. Detta ger en indikation på att författarna bakom 1631 och 1706 kan ha ansett att *Serafim* ska uttalas med huvudbetoningen i

den första stavelsen ”se” medan författarna bakom 1893 och 1914 kan ha ansett att den ska ligga i den andra stavelsen ”ra” och författarna bakom 1741 och 1927 att den ska ligga i den tredje stavelsen ”fi”. I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal ord och stavelser.

MR använder totalt 18 toner. 1631 och 1706 använder totalt 19 toner. 1741 använder totalt 21 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 20 toner.

Sektion 9

MR	456-5-5	5-5-5-5-43-34	5-45-4-4	
	só-ci-a	ex-sul-ta-ti-ó-ne	con-cé-le-brant	
1631	456	5-5	5-5-43-43-5	45-4
	sa	op-čim	ra-do-va-ni-em	slu-žet
1706	456	5-5	5-5-43-43-5	45-4
	sa	op-čim	ra-do-va-ni-em	slu-žet
1741	456-5	5-5-5-5-43	34-5-45-4	
	ob-čimь	ra-do-va-ni-emь	pro-slav-lě-jutь	
1893	456-5	5-5-5-43-34	5-45-4-4	
	obь-čimь	ra-do-va-ni-em	pro-slav-la-jutь	
1914	456-5	5-5-5-43-34	5-45-4-4	
	ob-štīmь	ra-do-va-ni-jemь	pro-slav-la-jutь	
1927	456-5	5-5-5-43	34-5-45-4	
	ob-čim	ra-do-va-njem	pro-slav-la-jut	

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR använder 3 ord och 13 stavelser. 1631 och 1706 använder 4 ord och 10 stavelser. 1741, 1893 och 1914 använder 3 ord och 11 stavelser. 1927 använder 3 ord och 10 stavelser. 1741 och 1927 avviker från 1893 och 1914 genom att först i sista ordet gå upp i melodin från tonen E (3). Troligen beror detta på att författarna inte har haft huvudbetoningen i samma stavelse i sista ordet. Accenten i ordet *concélebrant* visar tydligt att huvudbetoningen ligger i den andra stavelsen ”cé”. Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”45”. Detta ger en indikation på att författarna bakom 1893 och 1914 kan ha ansett att *proslavlějutь/proslavljut* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen ”sla” medan författarna bakom 1741 och 1927 kan ha ansett att den ska ligga i den tredje stavelsen ”lě/la”.

MR använder totalt 18 toner. 1631, 1706 och 1927 använder totalt 15 toner. 1741, 1893 och 1914 använder totalt 16 toner.

Sektion 10

MR	4	6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6	6-54-45-5
	Cum	qui-bus	et	no-stras	vo-ces	ut	ad-mít-ti	jú-be-as	de-pre-cá-mur
1631	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6-54	45-5-5	
	Съ њи-mi-že	i	na-še	gla-si	da	sme-si-ti	po-ve-li-ši	mo-lim-o	

1706	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6-54	45-5-5	
	S _b ni-mi-že	i	na-še	gla-si	da	sme-si-ti	po-ve-li-ši	mo-lim-o	
1741	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	45-5	
	S ni-mi-že	i	na-šē	gla-si	da	pri-ě-ti	po-ve-li-ši	molimь	
1893	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6-54	45-5	
	S _b ni-mi-že	i	na-še	gla-si	da	pri-e-ti	po-ve-li-ši	mo-limь	
1914	4-6	6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6-54	45-5
	S _b ni-mi	že	i	na-še	gla-si	da	pri-je-ti	po-ve-li-ši	mo-limь
1927	4-6	6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6-54	45-5
	S ni-mi	že	i	na-še	gla-si	da	pri-je-ti	po-ve-li-ši	mo-lim

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR använder 9 ord och 19 stavelser. 1631 och 1706 använder 9 ord och 19 stavelser. 1741 och 1893 använder 9 ord och 18 stavelser. 1914 och 1927 använder 10 ord och 18 stavelser. Orsaken till att 1914 och 1927 använder 1 ord mer än de andra missalena beror på att de till skillnad på de tidigare missalena sårar på ordet *nimiže/ñimiže* till 2 ord och skriver således *nimi že/ñimi že*. I samtliga kroatiska missalena visar notskriften tydligt att det första ordet, prepositionen *S_b/S* går ihop med den nästföljande stavelsen ”*ni/ñi*” och sålunda uttalas ”*S_bni/Sñi*”.

MR använder totalt 21 toner. 1631 och 1706 använder totalt 21 toner. 1741 använder totalt 19 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 20 toner.

Sektion 11

MR	456-5-5	5-5-5-43-34	5-45-4
	súpp-li-ci	con-fes-si-ó-ne	di-cént-es
1631	456-5-5	5-5-5-5-5-43	34-5-45-4
	pri-lež-nim	is-po-ve-da-ni-em	gla-go-lju-će
1706	456-5-5	5-5-5-5-5-43	34-5-45-4
	pri-lež-nim	is-po-ve-da-ni-em	gla-go-lju-će
1741	456-5-5	5-5-5-5-5-43	34-5-45-4
	pri-lež-nimь	is-po-vě-da-ni-emь	gla-go-lju-će
1893	45-6-5	5-5-5-5-4-43	34-5-45-4
	pri-ležь-nimь	is-po-vě-da-ni-emь	gla-go-lju-će
1914	45-6-5	5-5-5-5-5-43	34-5-45-5
	pri-lež-nimь	is-po-vě-da-ni-jemь	gla-go-lju-šte
1927	5-456-5	5-5-5-43-34	5-45-4-4
	pri-lež-nim	is-po-vě-da-njem	gla-go-lju-će

Hos samtliga kroatiska missalen utom hos 1927 i början kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser. MR använder 3 ord och 11 stavelser. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder 3 ord och 13 stavelser. 1927 använder 3 ord och 12 stavelser. 1927 avviker i begynnelse-tonen genom att börja med tonen G# (5) istället för F# (4). I ordet *súpljici* visar accenten tydligt att huvudbetoningen ligger på den första stavelsen ”*sú*”. Musikaliskt uttrycks den första stavelsen i en uppåtgående melismatisk melodi, ”456”. Eftersom 1927 i ordet *priležnim* först i den andra stavelsen följer denna rörelse ger detta en indikation på att författaren kan ha ansett att huvudbetoningen ska ligga på den andra stavelsen ”*lež*”. Även 1893 och 1914 avviker från de andra kroatiska missalena (bortsett från 1927) i början genom att inte följa den melismatiska rörelsen fullt ut. Först i den andra stavelsen kommer tonen A (6). Detta ger också en indikation om att författarna även de kan ha ansett att huvudbetoningen precis som i 1927 ska ligga på den andra stavelsen. Hos de tidigare missalena är det svårt att se om orsaken till att de följer MR exakt melodiskt i det första ordet beror på att författarna ville att huvudbetoningen ska ligga på den första stavelsen eller om de bara härmar melodin i MR. Accenten i det sista ordet *dicénte*s visar tydligt att huvudbetoningen ligger i den andra stavelsen ”*cé*”. Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”45”. Detta ger en indikation om att författarna bakom 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 kan ha ansett att *glagoljuće*/*glagoljušte* ska uttalas med huvudbetoningen i den tredje stavelsen ”*lju*” medan författarna bakom 1927 kan ha ansett att den ska ligga i den andra stavelsen ”*go*”. 1914 avviker från MR i den allra sista tonen genom att skriva tonen G# (5) istället för F# (4). Slarvfel är den mest troliga orsaken.

MR använder totalt 16 toner. 1631, 1706 och 1741 använder totalt 18 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 17 toner.

3.5.1. Slutsatser - Musikalisk analys av den solemna prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar

Det råder inget tvivel om att melodin i den solemna prefationen för söndagar och vardagar hos samtliga kroatiska missalen är densamma som i MR. I sektion 4 gör samtliga kroatiska missalen förutom 1893 en liten avvikelse från MR genom att inte börja sektionen med samma begynnelse-ton som MR. Samma sorts avvikelse upprepas igen hos samtliga kroatiska missalen förutom hos 1893 i sektion 7. I sektion 11 avviker 1927 genom att inte börja med samma begynnelse-ton som MR. I övrigt är de avvikelser som förekommer skenbara på grund av olika antal stavelser i orden och ibland olika antal ord hos de kroatiska missalena som gör att de tvingas lägga till eller ta bort toner för att musiken ska vara så trogen MR som möjligt. Även om antalet stavelser i de kroatiska missalena ofta avviker från MR är skillnaderna i antal toner ytterst få i samtliga sektioner vilket ger en stark indikation på att de kroatiska författarna har försökt hålla sig så nära melodin i MR som möjligt.

Det förekommer inbördes musikaliska avvikelser bland de kroatiska missalena delvis på grund av olika antal stavelser i samma ord men även där stavelserna är exakt lika till antal. Den mest troliga orsaken till sådana inbördes avvikelser torde vara att de olika översättarna inte har haft huvudbetoningen i respektive ord i samma stavelse.

Av intresse är att 1631 och 1706 är musikaliskt identiska precis som i de tidigare språkliga och musikaliska analyserna. Endast en avvikelse förekommer hos 1706 i sektion 8 som avviker både från MR och de andra kroatiska missalena mest troligen på grund av slarvfel.

3.6. Musikalisk analys - ferial prefation för ordinarie söndagar, högtider och vardagar

Sektion 1

MR	4-6	6-6	6	6-6	6	6-6	6	5-4-5-5
	Ve-re	Dig-num	et	jus-tum	est	ae-quum	et	sa-lu-tá-re
1631	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	5-4-5-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-vad-no	est	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1706	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	5-4-5-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-vad-no	est	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1741	4-6-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	6	5-4-5-5
	Vo ist-in-nu	do-stoi-no	i	pra-ved-no	estъ	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1893	4-6-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	5	4-5-5-5
	Въ is-ti-nu	do-stoi-no	i	pra-vedъ-no	estъ	pra-vo	i	съpa-si-telъ-no
1914	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	5	4-5-5-5
	Въ is-ti-nu	do-stoi-no	i	pra-ved-no	jestъ	pra-vo	i	spa-si-tel-no
1927	4-6-6	6-6-6	6	6-6-6	6	6-6	5	4-5-5-5
	V is-ti-nu	dos-toj-no	i	pra-ved-no	jest	pra-vo	i	spa-si-tel-no

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara. Då samtliga kroatiska missalen använder fler ord, stavelser och toner än MR har detta lösts genom att använda fler toner i recto tono. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. Notskriften för prepositionen *V/Vb* hanteras på samma sätt som i motsvarande sektion i den solemna prefationen. Inbördes avvikelse i melodin förekommer i 1893, 1914 och 1927 i ordet *spasitelъno*, trots att antal stavelser är exakt lika många som i MR och de övriga kroatiska missalena. I MR visar accenten tydligt att huvudbetoningen i ordet *salutáre* är i den tredje stavelsen "tá". Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså "5". I den solemna melodin talades om att huvudbetoningen i 1893 kan ligga i den andra stavelsen "si" medan de övriga kroatiska missalena ansåg att huvudbetoningen kan ligga i den tredje stavelsen "tel". I den feriala prefationen följer 1914 och 1927 istället samma mönster som 1893. Detta kan betyda att 1914 och 1927 har valt att låta melodin gå i samma riktning som 1893 av estetiska skäl och inte försökt styra melodins riktning med huvudbetoningen som utgångspunkt. Den andra orsaken kan vara att hypotesen om att låta huvudbetoningen styra melodin inte alls stämmer eller delvis inte alltid stämmer hos vissa missalen eller kanske hos samtliga missalen.

MR använder totalt 15 toner. 1631, 1706, 1914 och 1927 använder totalt 18 toner. 1741 och 1893 använder totalt 19 toner.

Sektion 2

MR	4	6-6	6-6	6	6-6-6	6-5-4	5-5-5
	nos	ti-bi	sem-per	et	u-bí-que	grá-ti-as	á-ge-re
1631	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	5-4-5-5
	nam	te-bi	vsag-da	i	vaz-de	hva-li	voz-da-va-ti
1706	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	5-4-5-5
	nam	te-bi	vsag-da	i	vaz-de	hva-li	voz-da-va-ti
1741	4	6-6	6-6	6	6-6	6-6	5-4-5-5
	namъ	te-bě	vseg-da	i	vez-dě	hva-li	voz-da-va-ti
1893	4	6-6	6-6	6	6-6	65-4	5-5-5
	namъ	te-bě	vъ-segda	i	vez-dě	hva-li	vъzda-va-ti
1914	4	6-6	6-6	6	6-6	6-54	5-5-5
	namъ	te-bě	vseg-da	i	vaz-de	hva-li	vzda-va-ti
1927	4	4-6	6-6	6	6-6	6-5	4-5-5
	nam	te-bě	vseg-da	i	vaz-dě	hva-li	vzda-va-ti

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser i orden. MR och samtliga kroatiska misalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen med undantag av 1914 som på grund av att ordet *vzdavati* inte är vokaliserat efter konsonanten *v* som i den solemna prefationen. Detta medför att 1914 använder en stavelse mindre i den feriala prefationen. De inbördes avvikelserna bland de kroatiska missalena i de 2 sista orden kan bero på att de olika författarna har valt olika sätt att härma melodin i MR. Möjligen kan huvudbetoningen i stavelserna ha spelat roll men det är svårt att dra sådana slutsatser utifrån informationen i notskriften.

MR använder totalt 15 toner. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 14 toner. 1927 använder totalt 13 toner.

Sektion 3

MR	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6-6	6-5-4	5-5
	Dó-mi-ne	sanc-te	Pa-ter	om-ní-po-tens	ae-tér-ne	De-us
1631	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	5-4	5-5
	Gos-po-di	sve-ti	ot-če	vse-mo-gi	več-ni	Bo-že
1706	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	5-4	5-5
	Gos-po-di	sve-ti	ot-če	vse-mo-gi	več-ni	Bo-že
1741	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	6-54	45-5
	Gos-po-di	svě-tii	Ot-če	vse-mo-gii	věč-nii	Bo-že
1893	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	65-4	5-5
	Go-spo-di	sve-ti	Oтъ-če	vъse-mo-gi	věčъ-ni	Bo-že

1914	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	5-4	5-5
	Go-spo-di	sve-ti	Ot-če	vse-mo-gi	věč-ni	Bo-že

1927	4-6-6	6-6	6-6	6-6-6	5-4	5-5
	Gos-po-di	sve-ti	Ot-če	vse-mo-gi	věč-ni	Bo-že

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin och antal toner är skenbara på grund av olika antal stavelser i orden. MR och samtliga kroatiska misalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. De inbördes avvikelserna bland de kroatiska missalena i de 2 sista orden kan bero på att de olika författarna har valt olika sätt att härma melodin i MR. Möjligen kan huvudbetoningen i stavelserna ha spelat roll men det är svårt att dra sådana slutsatser utifrån informationen i notskriften.

MR använder totalt 16 toner. 1631, 1706, 1914 och 1927 använder totalt 14 toner. 1741 använder totalt 16 toner. 1893 använder totalt 15 toner.

Sektion 4

MR	5	5-5	5-3-4	5-4
	per	Chris-tum	dó-mi-num	no-strum

1631	5-5	5-3-4	5-4
	Hri-stom	Go-spo-dem	naš-im

1706	5-5	5-3-4	5-4
	Hri-stom	Go-spo-dem	naš-im

1741	5-5	5-3-4	5-4
	Hri-stomъ	Go-spo-demъ	na-šimъ

1893	5-5	5-3-4	5-4
	Hръ-stomъ	Go-spo-demъ	na-šimъ

1914	5-5	5-3-4	5-4
	Hr-stomъ	Go-spo-demъ	na-šimъ

1927	5-5	5-3-4	5-4
	Hr-stom	Go-spo-dem	naš-im

Samtliga kroatiska missalen följer MR exakt utan en enda inbördes avvikelse. MR och samtliga kroatiska misalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen.

MR använder totalt 8 toner. Samtliga kroatiska missalen använder totalt 7 toner.

Sektion 5

MR	4	6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5
	Per	quem	ma-je-stá-tem	tu-am	lau-dant	An-ge-li
1631	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-let	An-je-li	
1706	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-let	An-je-li	
1741	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-če-stvo	tvo-e	hva-lět	Ag-geli	
1893	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-e	hva-letъ	Ань-je-li	
1914	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-je	hva-letъ	An-đe-li	
1927	4-6	6-6-6-6	6-6	5-4	5-5-5	
	Im-že	ve-li-čas-tvo	tvo-je	hva-let	An-đe-li	

Samtliga kroatiska missalen följer MR exakt utan en enda inbördes avvikelse. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen.

MR använder totalt 13 toner. Samtliga kroatiska missalen använder totalt 13 toner.

Sektion 6

MR	4-6-6	6-6-5-4-5-5	
	a-dó-rant	Do-mi-na-ti-ó-nes	
1631	4-6-6-6	5-4-5-5	
	po-kla-ně-jut	Go-spod-stvi-ě	
1706	4-6-6-6	5-4-5-5	
	po-kla-ně-jut	Go-spod-stvi-ě	
1741	4-6-6	6	5-4-5-5
	kla-ně-jut	sě	Go-spod-stvi-ě
1893	4-6-6	5	4-5-5-5
	kla-na-jutъ	se	Go-spodъ-stvi-ě
1914	4-6-6	5	4-5-5-5
	kla-ňa-jutъ	se	Go-spod-stvi-ja
1927	4-6-6	5	4-5-5
	kla-ňa-jut	se	Go-spod-stvja

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. Inbördes avvikelse förekommer i 1893, 1914 och 1927 i ordet *Gospod̂stviě/Gospodstviĵa/ Gospodstvjā* som i den solemna prefationen sektion 6. I MR visar accentmarkeringen att huvudbetoningen i ordet *Dominatiónes* är i den femte stavelsen ”ó”. Denna stavelse sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså ”5”. Precis som i den solemna prefationen ger detta återigen en indikation på att författarna bakom 1893, 1914 och 1927 kan ha ansett att *Gospod̂stviě* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen ”*spod*” medan författarna bakom de övriga kroatiska missalena kan ha ansett att huvudbetoningen ska ligga på den tredje stavelsen ”*stvi*”.

MR använder totalt 9 toner. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 8 toner. 1927 använder totalt 7 toner.

Sektion 7

MR	5-5	3-4-5-4
	tre-munt	Po-tes-tá-tes
1631	5-3-4	5-4
	tre-pe-ĉut	Vla-sti
1706	5-3-4	5-4
	tre-pe-ĉut	Vla-sti
1741	5-3-4	5-4
	tre-pe-ĉutъ	Vla-sti
1893	5-3-4	5-4
	tre-pe-ĉutъ	Vla-sti
1914	5-3-4	5-4
	tre-pe-štutъ	vla-sti
1927	5-3-4	5-4
	tre-pe-ĉut	Vla-sti

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Ingen intern avvikelse förekommer hos de kroatiska missalena. Avvikelsen mot MR i melodin är skenbar på grund av att de kroatiska missalena använder 1 stavelse mindre och 1 ton mindre än MR. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen

MR använder totalt 6 toner. Samtliga kroatiska missalen använder totalt 5 toner.

Sektion 8

MR	4-6	6-6-6-6	6-6-6	6	6-5-4	5-5-5	
	Coe-li	coe-lo-rúm-que	Vir-tú-tes	ac	be-á-ta	Sé-ra-phim	
1631	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-5-4	5-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fim

1706	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-5-4	5-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fi-mi
1741	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6-6	5-4-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-sni-ě	že	Si-li	i	bla-že-ni-i	Se-ra-fi-mi
1893	4-6-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-5-5	4-5-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-e	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fi-mi
1914	4-4-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-5	4-5-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-je	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-pi-mi
1927	4-4-6	6-6-6-6	6	6-6	6	6-6-6	5-4-5-5
	Ne-be-sa	ne-be-ski-je	že	Si-li	i	bla-že-ni	Se-ra-fi-mi

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. 1893, 1914 och 1927 avviker återigen från de tidigare kroatiska missalena genom att i första ordet gå över till tonen A (6) först i den tredje stavelsen. Tänkbara orsaker till detta har diskuterats i den solemna prefationens sektion 8. Som tidigare nämnts visar accenten i ordet *Séraphim* tydligt att huvudbetoningen ligger i den första stavelsen "Sé". Denna stavelse sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt från det föregående ordet, alltså "5". Detta ger återigen en indikation på att författarna bakom 1631 och 1706 kan ha ansett att *Serafim* ska uttalas med huvudbetoningen på den första stavelsen "se" medan författarna bakom 1893 och 1914 kan ha ansett att den ska ligga på den andra stavelsen "ra" och författarna bakom 1741 och 1927 kan ha ansett att den ska ligga på den tredje stavelsen "fi".

MR använder totalt 16 toner. 1631 och 1706 använder totalt 17 toner. 1741 använder totalt 19 toner. 1893, 1914 och 1927 använder totalt 18 toner.

Sektion 9

MR	6-5-5	5-5-5-5-3	4-5-4-4	
	só-ci-a	ex-sul-ta-ti-ón-e	con-cé-le-brant	
1631	5	5-5-5-5	5-5-5-3-4	5-4
	sa	op-čim	ra-do-va-ni-em	slu-žet
1706	5	5-5-5-5	5-5-5-3-4	5-4
	sa	op-čim	ra-do-va-ni-em	slu-žet
1741	6-5	5-5-5-5-3	4-5-5-4	
	ob-čimь	ra-do-va-ni-emь	pro-slav-lě-jutь	
1893	6-5	5-5-5-3-3	4-5-4-4	
	obь-čimь	ra-do-va-ni-emь	pro-sla-vla-jutь	
1914	6-5	5-5-5-5-3	4-5-4-4	
	ob-štimь	ra-do-va-ni-jem	pro-sla-vla-jutь	

1927	6-5	5-5-5-5	3-4-5-4
	ob-ćim	ra-do-va-njem	pro-sla-vļa-jut

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. MR och samtliga kroatiska misalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. 1631 och 1706 avviker från MR i första ordet genom att starta med tonen A (6) istället för G# (5). 1927 avviker från 1741, 1893 och 1914 genom att först i sista ordet gå upp i melodin från tonen E (3). Precis som i den solemna prefationens sektion 9 kan detta bero på att författarna inte har haft huvudbetoningen i samma stavelse i sista ordet. Accenten i ordet *concélebrant* visar tydligt att huvudbetoningen ligger i den andra stavelsen "cé". Denna stavelse sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså "5". Detta ger åter en indikation på att författarna bakom 1893 och 1914 kan ha ansett att *proslavlějuti/proslavlajut* ska uttalas med huvudbetoningen i den andra stavelsen "sla" medan författarna bakom 1927 kan ha ansett att den ska ligga i den tredje stavelsen "lěļa". Hos 1741 blir det svårare att argumentera för denna hypotes då det i den solemna prefationen indikeras att huvudbetoningen ligger i den tredje stavelsen. I den feriala prefationen indikerar noterna istället att huvudbetoningen ligger i den andra stavelsen. I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal ord och stavelser.

MR använder totalt 13 toner. 1631 och 1706 använder totalt 12 toner. 1741, 1893 och 1914 använder totalt 11 toner. 1927 använder totalt 10 toner.

Sektion 10

MR	4	6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-6	5-4-5-5
	Cum	qui-bus	et	no-stras	vo-ces	ut	ad-mít-ti	jú-be-as	de-pre-cá-mur

1631	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	5-5-5
	Sь ní-mi-že	i	na-še	gla-si	da	sme-si-ti	po-ve-li-ši	mo-lim-o

1706	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	4-4-5
	Sь ní-mi-že	i	na-še	gla-si	da	sme-si-ti	po-ve-li-ši	mo-lim-o

1741	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	5-5
	S ni-mi-že	i	na-šě	gla-si	da	pri-ě-ti	po-ve-li-ši	mo-limь

1893	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	5-5
	Sь ni-mi-že	i	na-še	gla-si	da	pri-e-ti	po-ve-li-ši	mo-limь

1914	4-6	6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	5-5
	Sь ní-mi	že	i	na-še	gla-si	da	pri-je-ti	po-ve-li-ši	mo-limь

1927	4-6-6	6	6-6	6-6	6	6-6-6	6-6-5-4	5-5
	S ní-mi-že	i	na-še	gla-si	da	pri-je-ti	po-ve-li-ši	mo-lim

Hos samtliga kroatiska missalen kan det ses att de följer MR. Avvikelserna i melodin är skenbara på grund av olika antal ord och stavelser. MR och samtliga kroatiska missalen använder lika många ord och stavelser som i den solemna prefationen. 1706 avviker från de andra kroatiska missalerna i det sista ordet genom att använda tonen F# (4) istället för G# (5). Då 1706 i samtliga tidigare analyser har följt 1631 exakt språkligt och musikaliskt (med undantag av en trolig felskrivning) beror detta med största sannolikhet på slarvfel.

MR använder totalt 19 toner. 1631 och 1706 använder totalt 19 toner. 1741, 1893, 1914 och 1927 använder totalt 18 toner.

Sektion 11

MR	5-5-5	5-5-5-5-3	4-5-4
	súp-pli-ci	con-fes-si-ó-ne	di-cént-es
1631	5-6-5	5-5-5-5-5-5	3-4-5-4
	pri-lež-nim	is-po-ve-da-ni-em	gla-go-lju-će
1706	5-6-5	5-5-5-5-5-5	3-4-5-4
	pri-lež-nim	is-po-ve-da-ni-em	gla-go-lju-će
1741	6-5-5	5-5-5-5-5-3	4-5-4-4
	pri-lěž-nimь	is-po-vě-da-ni-emь	gla-go-lju-će
1893	6-5-5	5-5-5-5-5-5	3-4-5-4
	pri-ležь-nimь	is-po-vě-da-ni-emь	gla-go-lju-će
1914	5-6-5	5-5-5-5-5-5	3-4-5-4
	pri-lež-nimь	is-po-vě-da-ni-jemь	gla-go-lju-šte
1927	5-6-5	5-5-5-5-3	4-5-4-4
	pri-lež-nim	is-po-vě-da-njem	gla-go-lju-će

Samtliga kroatiska missalen avviker från MR i första ordet genom att använda tonen A (6) i första eller andra stavelsen. En trolig förklaring kan som i den solemna prefationens sektion 11 vara att markera var huvudbetoningen ska ligga. I 1893 blir det svårt att argumentera för detta då det i den solemna prefationen snarare indikeras att huvudbetoningen ska ligga på den andra stavelsen. Antingen kan den solemna prefationen snarare ändå indikera att huvudbetoningen ska ligga på den första stavelsen eller så håller inte hypotesen om huvudbetoningarna hos 1893, åtminstone inte fullt ut. Accenten i de sista ordet *dicéntes* visar tydligt att huvudbetoningen ligger i den andra stavelsen "cé". Denna stavelsen sjungs när melodin ändrar riktning och rör sig uppåt, alltså "5". Detta ger en stark indikation på att författarna bakom 1631, 1706, 1893 och 1914 kan ha ansett att *glagoljuće*/*glagoljušte* ska uttalas med huvudbetoningen i den tredje stavelsen "lju" medan författarna bakom 1927 kan ha ansett att den ska ligga på den andra stavelsen "go". 1741 avviker i så fall från denna hypotes då den indikerar att huvudbetoningen ska ligga på den andra stavelsen medan den i den solemna prefationen indikerar att den ska ligga på den tredje stavelsen. I övrigt förekommer bara skenbara avvikelser på grund av olika antal stavelser.

MR använder totalt 11 toner. 1631, 1706, 1741, 1893 och 1914 använder totalt 13 toner. 1927 använder totalt 12 toner.

3.6.1. Slutsatser - Musikalisk analys av den feriala prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar

Det råder inga tvivel om att melodin i den feriala prefationen för söndagar och vardagar hos samtliga kroatiska missalen är densamma som i MR. I sektion 9 uppvisar 1741, 1893, 1914 och 1927 en liten avvikelse från MR genom att inte starta sektionen med samma startton som

MR. Samma sorts avvikelser upprepas igen hos samtliga kroatiska missalen i sektion 11. I övrigt är de avvikelser som förekommer skenbara på grund av olika antal stavelser i orden och ibland olika antal ord hos de kroatiska missalena som gör att de tvingas lägga till eller ta bort toner för att musiken ska vara så trogen MR som möjligt. Även om antalet stavelser i de kroatiska missalena ofta avviker från MR är skillnaderna i antal toner väldigt få i samtliga sektioner vilket ger en stark indikation på att de kroatiska författarna har försökt hålla sig så nära melodin i MR som möjligt.

Det förekommer inbördes musikaliska avvikelser bland de kroatiska missalena delvis på grund av olika antal stavelser i samma ord men även där stavelserna är exakt lika till antal. Den mest troliga orsaken till sådana inbördes avvikelser torde vara att de olika översättarna inte har haft huvudbetoningen i respektive ord i samma stavelse. Denna hypotes håller dock inte hos samtliga missalen utan bara hos 1927.

1631 och 1706 är musikaliskt identiska precis som i de tidigare språkliga och musikaliska analyserna. Endast en avvikelser förekommer hos 1706 i sektion 10 som avviker både från MR och de andra kroatiska missalena mest troligen på grund av slarvfel.

4. Sammanfattande slutsatser och diskussion

Uppsatsens första fråga har haft som syfte att utreda om musiken i inledningsprefationen och prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar i de kroatiska missalena från åren 1631, 1706, 1741, 1893, 1914 och 1927 är desamma som i det romerska missalet *Missale Romanum*. De musikaliska analyserna visar tydligt att samtliga av de undersökta missalena från 1631 till 1927 följer melodin som är angiven i *Missale Romanum*; både i den solemna och den feriala inledningsprefationen såväl som i den solemna och den feriala prefationen för ordinarie söndagar, högtider och vardagar. De fåtal avvikelser som förekommer hos de kroatiska missalena är inte så stora att de har förändrat de romerska melodierna. Detta ger en stark indikation på att de andra prefationerna i de undersökta missalena är desamma som i *Missale Romanum*, både musikaliskt och språkligt. Det är inte heller orimligt att anta att all musik i de kroatiska missalena är densamma som i *Missale Romanum*. Naturligtvis bör inte en sådan slutsats dras definitivt förrän all musik i de undersökta missalena med notskrift har analyserats.

Uppsatsens andra fråga har svarat på huruvida huvudbetoningar i orden påverkar melodins riktningar i de undersökta kroatiska missalena. Slutsatsen får för närvarande bli att det är för tidigt att säga något kring detta med säkerhet. Samtliga missalen bör analyseras från början till slut innan sådana slutsatser dras. De musikaliska analyser som gjorts i uppsatsen verkar bekräfta att 1927 medvetet har låtit huvudbetoningarna styra melodin då inga interna avvikelser förekommer som motbevisar hypotesen. Däremot visar analyserna att det bland de tidigare missalena förekommer interna avvikelser vilket gör att det åtminstone i denna uppsats är för osäkert att vare sig bekräfta hypotesen eller förkasta den. Kanske finns det ett mönster i huvudbetoningarna bland de tidigare missalena som inte kunnat upptäckas i denna uppsats på grund av att det bara är delar av musiken i missalena som har undersökts.

Uppsatsens tredje fråga har svarat på i hur hög grad de analyserade texterna stämmer överens med originaltexterna i *Missale Romanum* språkligt grammatiskt och syntaktiskt. Den språkliga analysen i uppsatsen visar att samtliga kroatiska missalen i uppsatsen är trogna översättningar från *Missale Romanum* som håller sig nära det latinska originalet både grammatiskt och syntaktiskt. Inte vid ett enda tillfälle förekommer en ordföljd i de kroatiska missalena som avviker från *Missale Romanum* bortsett från prepositioner som vid enstaka tillfällen föregår vissa ord.

I samband med de tre presenterade frågeställningarna i kapitel 1.3. nämns det att det alltid förekommer språkliga och musikaliska kompromisser när en sång ska översättas och tonsättas. Därför är det befogat att ställa frågan hur kompromisserna ser ut i uppsatsens analyserade texter och musik. Slutsatsen kan definitivt dras att både texterna och melodierna håller sig mycket nära det romerska originalet där översättarna och tonsättarna har lyckats med konststycket att utföra ett gott arbete med väldigt få kompromisser såväl språkligt som musikaliskt. Däremot kan det i analyserna inte bevisas huruvida det har varit översättarnas avsikt att översätta så troget som möjligt för att göra det lättare att tonsätta texterna. De tidigaste analyserade missalena i uppsatsen från 1368 till 1531 som inte har notskrift verkar inte heller ge stöd för en sådan hypotes då det förekommer så få skillnader grammatiskt och syntaktiskt mellan dessa och de senare missalena med notskrift. Även de tidigaste missalena följer *Missale Romanum* troget språkligt. Möjligen skulle en fullständig språklig analys av samtliga kroatiska glagolitiska missalen kunna besvara frågan där all text som har sitt ursprung i *Missale Romanum* analyseras; både sjungen text och text som enbart läses för att se om dessa skiljer sig åt i översättningstekniken.

En intressant upptäckt i analyserna är att missalet från 1706 verkar vara en direkt avskrift från missalet från 1631 då inte en enda avvikelse förekommer vare sig språkligt eller musikaliskt i de undersökta texterna och noterna förutom vid två ställen där en not vid varje ställe avviker från 1631, mest troligt på grund av slarvfel i avskriften.

Referenslista

Damjanović, Stjepan 2008. *Jezik Hrvatskih Glagoljaša*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Damjanović, Stjepan 2012. *Slovo Iskona – Staroslavenska/Starohrvatska čitanka*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Doliner, Gorana 2002. Prilog Josipa Vajsa hrvatskoj glazbenoj historiografiji. In: Marija-Ana Dürriegl, Milan Mihaljević & Franjo Velčić (eds), *Glagoljica i hrvatski glagolizam - Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 100.obljetnice Staroslavenske Akademije i 50.obljetnice Staroslavenskog Instituta*, p. 57-66. Zagreb-Krk: Hrvatski Sabor.

Karaman, Matej 1741. *Missalъ rimskiъ slavenskimъ ѣzykom' povelieniemъ P.G.N. papy Urbana Osmago izdanъ - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu ss. d. n. papae Urbani Octavi editum*. Rom: Congregacio de propaganda fide.

Katolska Bokförlaget 1934. *Latinskt-Svenskt Missale för sön- och helgdagar*. Stockholm.

Katolska Kyrkan 1920. *Missale Romanum ex decreto Concilii Tridentini Restitutum S. Pii Pontificis Maximi Jussu Editum Aliorumque Pontificum Cura Recognitum a S. Pio X. Reformatum et Benedicti XV. Auctoritate Vulgatum*. Rom.

Kožičić, Šimun 1531. *Misal hruacki po rimski običaji i činъ sa vsimi eže v diečkihъ misalehъ sut*. Rijeka.

Levaković, Rafael 1631. *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povelieniem S.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate, iussu S.D.N. Urbani Octavi editum*. Rom: Congregacio de propaganda fide.

Mihaljević, Milan 2014. *Hrvatski Crkvenoslavenski Jezik*. Zagreb: Hrvatska Sveučilišna Naklada.

Parčić, Dragutin 1893. *Rimski Misalъ slavěnskimiъ ezikomъ přěsv. G.N. Urbana papi VIII povelěniemъ izdanъ – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentini restitutum S. Pii V pontificis maximi jussu editum Clementis VIII, Urbani VIII et Leonis XIII*, Rom: Congregacio de propaganda fide.

Paštrić, Ivan 1706. *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povoleniem P.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu S.D.N. Urbani Octavi editum*. Rom: Congregacio de propaganda fide.

Vajs, Josef 1914. *Pěnije Rimskago Misala po izdanju Vatikanskomu*. Rom: Publicationes Academiae Paleoslavicae Veglensis.

Vajs, Josef 1927. *Rimski Misal slověnskimiъ jezikomъ přěsv. G. N. Urbana Papi VIII povelěnjemъ izdanъ – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentini*

restitutum S. Pii V Pontificatus Maximi iussu editum a Pio X reformatum et SS^{MI} D. N. Pii XI auctoritate Vulgatum. Rom: Typis Polyglottis Vaticanis.

Handskrivna primärkällor

Misal kneza Novaka, 1368. Det är känt att missalet är skrivet och illustrerat av Novak Disislavić som under sin levnad var furste över Krbava-området som ligger i landskapet Lika. Missalet finns numera bevarat i det österrikiska nationalbiblioteket *Österreichische Nationalbibliothek* i Wien.

Missale glagoliticum Hervoiae ducis Spalatensis = Misal Hrvoja Vukčića Hrvatinića = Hrvojev misal 1404. Missale är skrivet på beställning av den bosniska fursten Hrvoje Vukčić Hrvatinić för att användas i en kyrka i Split i Kroatien. Missalet finns numera bevarat i det turkiska biblioteket *Topkai Saraja* i Istanbul, Turkiet.

Missale Romanum glagoliticum = Beramski misal, 1420-talet. Missalet är skriven på 1420-talet i orten Beram i landskapet Istrien i Kroatien. Missalet finns numera bevarat i det slovenska universitetsbiblioteket *Narodne in univerzitetne knjižnice* i Ljubljana, Slovenien.

Misali po zakonъ rimskoga dvora novo štampani po zakonъ novi, 1528. Tryckt i Venedig. Författare okänd.

Bilaga 1.

Alla missalena utom *Pěnije Rimskago Misala po izdanju Vatikanskomu* finns i elektronisk form tillgängliga för allmänheten. Den kroatiska hemsidan www.glagoljica.hr är den största enskilda sidan med flest tryckta böcker och handskrifter på glagolitisk skrift. Nedan följer länken till missalena från denna hemsidan som har använts i uppsatsen. Uppsatsens författare har i kursiv stil angett vid vilket bildnummer texterna som använts i uppsatsen återfinns.

Misal Kneza Novaka – 1368. *Bild 325.*

<https://glagoljica.hr/?rukopisi=i&id=19456>

Missale glagoliticum Hervoiae ducis Spalatensis = Misal Hrvoja Vukčića Hrvatinića = Hrvojev misal – 1404. *Bild 305.*

<https://glagoljica.hr/?rukopisi=i&id=19404>

Missale Romanum glagoliticum = Beramski misal – 1420-talet. *Bild 287.*

<https://glagoljica.hr/?rukopisi=i&id=19395>

Misali po zakonъ rimskoga dvora novo štampani po zakonъ novi – 1528. *Bild 257.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=15228>

Misal hruacki po rimski običaj i činъ sa vsimi eže v diečkihъ misalehъ sut ..od slova do slova kužanъ popravlenъ i prepisanъ častnim ... Šimunomъ Kožičićemъ Zadraninomъ biskupom modruškimъ – 1531. *Bild 213.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=15235>

Missale Romanum från 1920 återfinns på hemsidan www.archives.org :

Missale Romanum ex decreto Concilii Tridentini Restitutum S. Pii Pontificis Maximi Jussu Editum Aliorumque Pontificum Cura Recognitum a S. Pio X. Reformatum et Benedicti XV. Auctoritate Vulgatum. 1920. *Solemn prefation, sid 298. Ferial prefation, sid 319.*

<https://archive.org/details/MissaleRomanum1920/page/n2>

Levaković, R. (1631): *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povelienem S.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate, iussu S.D.N. Urbani Octavi editum, Rom, Congregacio de propaganda fide. Solemn prefation, bild 378. Ferial prefation, bild 380.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=15281>

Paštrić, I. (1706): *Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povoleniem P.G.N. pape Urbana Osmago - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu S.D.N. Urbani Octavi editum, Rom, Congregacio de propaganda fide. Solemn prefation, bild 427. Ferial prefation, bild 446.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=15485>

Congregacio de propaganda fide. (1741): *Missalъ rimskij slavenskimъ êzykom' povelienemъ P.G.N. papy Urbana Osmago izdanъ - Missale Romanum Slavonico idiomate iussu ss. d. n. papae Urbani Octavi editum, Rom, Congregacio de propaganda fide. Solemn prefation, bild 296. Ferial prefation, bild 309.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=15504>

Parčić, D. A. (1893): *Rimski Misalъ slavěnskimiъ ezikomъ přěsv. G.N. Urbana papi VIII povelěniemъ izdanъ – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentii restitutum S. Pii V pontificis maximi jussu editum Clementis VIII, Urbani VIII et Leonis XIII, Rom. Solemn prefation, bild. 221. Ferial prefation, bild. 233.*

<https://glagoljica.hr/?knjige=i&id=575139>

Vajsov Misal från 1927 återfinnes på hemsidan www.tradicionalnamisa.com :

Vajs, J. (1927): *Rimski Misal slověnskimiъ jezikomъ přěsv. G. N. Urbana Papi VIII povelěnjem izdanъ – Missale Romanum Slavonico idiomate ex decreto sacrosancti concilii tridentini restitutum S. Pii V Pontificatus Maximi iussu editum a Pio X reformatum et SS^{MI} D. N. Pii XI auctoritate Vulgatum, Rom. Solemn prefation, bild 277. Ferial prefation, bild 295.*

https://www.dropbox.com/s/oknqgm6c1j36jyg/Staroslavenski_misal_1927.pdf

Bilaga 2. Exempel på språkliga kompromisser i översättning av sjungen musik.

Exemplet nedan är hämtat från Béla Bartóks (1881-1945) komposition ”*Styri Slovenske Piesne*” (Fyra slovakiska folksånger), fjärde satsen. Exemplet är tryckt i USA 1924 av *Boosey and Hawkes Ltd.* Originalversionen är skriven på slovakiska. Endast orden från första raden återges som exempel. Under originalversionen presenteras en engelsk översättning och underst en tysk översättning. Det framkommer inte vem eller vilka som har gjort översättningen.

Slovakiska - Gajdujte gajdence. Pojdeme k frajerce!

Engelska - Bagpipes are aplaying! Dancers are aswaying!

Tyska - Hej, die Pfeifen klingen, Kommt im Tanz und schwingen,

Notskriften visar tydligt att det i det slovakiska exemplet ovan förekommer totalt 12 stavelser: *Gaj-duj-te gaj-den-ce, Poj-de-me kfra-ger-ce*. Prepositionen ”*k*” uttalas i samma stavelse som ”*fra*”. Grammatiskt är texten skriven i imperativform. I egenhändigt ordagrann översättning till svenska står det följande i texten: ”*Spela säckpipor! Låt os gå till grabbarna!*”.

Den engelska översättningen är emellertid skriven i progressiv presensform: ”*säckpipor är spelandes! Dansare är svingandes!*”. Även lexikaliskt får sången en helt annan handling i den andra satsen än i originalet. Däremot har översättningen exakt lika många stavelser som i originalet (12): *Bag-pipes are a-play-ing Dan-cers are a-sway-ing*. Om översättaren hade valt att översätta ordagrann och grammatiskt korrekt hade det inte blivit lika många stavelser: ”*Play bag-pipes! Let us go to the boys!*”. Dessutom syns det tydligt att översättaren ville få till en text med rim; ”*aplaying-aswaying*”.

Den tyska översättningen är skriven i presensform i första satsen men i imperativform i andra satsen. ”*Hej, säckpiporna spelar! Kom in i dansen och svinga!*”. Även denna översättning skiljer sig från originalet lexikaliskt i den andra satsen. Precis som i den engelska översättningen har den tyska exakt lika många stavelser som i originaltexten (12): ”*Hej die Pfei-fen kli-ngen, Kommt im Tanz und schwi-ngen*”. Även denna översättning har en text med rim; ”*klingen-schwingen*”.

I båda översättningarna syns det tydligt att det viktigaste för översättarna har varit att få till lika många stavelser i orden som i det slovakiska originalet för att få ett naturligt flyt i melodin. Den andra prioriteringen har varit att få till en text som rimmar. Att få till en grammatiskt och lexikaliskt korrekt översättning har inte varit någon prioritet.